

HUSITIKA Vatikánské knihovny
v Římě

13-B-25

PUBLIKACE ARCHIVU MINISTERSTVA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ

Řada II. č. 3.

SOUPIS BOHEMIK V CIZINĚ

Dr. JAROSLAV PROKEŠ
HUSITIKA
VATIKÁNSKÉ KNIHOVNY
V ŘÍMĚ

I h 114

S podporou

ministerstva školství a národní osvěty

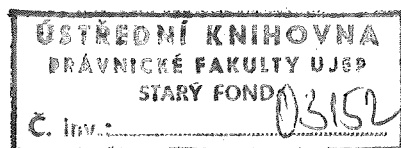

3449-I

V PRAZE 1928

NÁKLADEM „ORBIS“, TISKAŘSKÉ, NAKLADATELSKÉ
A NOVINÁŘSKÉ SPOLEČNOSTI AKCIOVÉ

88/704

KNIHTISKÁRNA „ORBIS“, PRAHA XII.

ÚVOD.

Soupis husitik, obsažených v jedenácti rukopisech proslulé Vatikánské knihovny, jež v dalším podávám, jest spíše jen vedlejším výsledkem čtyřměsíční studijní cesty římské, kterou jsem díky podpoře Komise čsl. ústavu v Římě podnikl na podzim r. 1925. Pracuje od několika let na otázce smíru husitských Čech s Římskou církví prostřednictvím Basilejského koncilu, poznával jsem čím dále tím více, že není možno omeziti se na sebe důkladnější studium vlastního jednání a jeho literárních produktů, má-li býti správně oceněn pokus překlenouti rozpor husitů s katolickým světem a jeho výsledek, kompaktáta. Pojetí a řešení české otázky v Basileji, která proti původnímu nadání a přání zaměstnala basilejské shromáždění mnohem intenzivněji a nepoměrně déle než koncil Kostnický, jest v nejužší souvislosti jak s ideami a cíli tak i s politikou basilejských otců. Byla to právě česká otázka, která jednak oddalovala Basilejský koncil od ostatních, rovněž velmi naléhavých problémů, mezi nimiž na předním místě byla pacifikace západního křesťanstva, jež by umožnila velké dílo reformy, jednak však byla také velmi důležitým a přesvědčivým argumentem v boji koncilu s papežstvím. Stoupenci konciliární teorie, kteří se v nemalém počtu shromáždili v Basileji, cítili souvislost mezi vznikem českého kacířství a mravním úpadkem Římské církve a tudíž i odpovědnost její na husitském rozkolu. Podrobnější srovnávání názorů strany kuriální a konciliární ukazuje nemalé rozdíly také v pojetí české otázky, rozdíly, které měly též kořeny v odlišném chápání církve a její ústavy. Byly to pak posléze nejen důvody mravní a politické, nýbrž i jisté náboženské pochopení českého boje za kalich, ba dokonce u jednotlivců neskrývané, ač snad přece tajené sympatie k němu, které umožnily překonati povážlivé zajisté rozpaky, plynoucí z briskního rozsudku kostnického, a vyjítí aspoň poněkud vstříc českému názoru. Jest ovšem při početnosti Basilejského koncilu a při různosti individualit a zájmů na něm shromážděných a zastoupených přirozeno, že se v Basileji vyslovovaly a uplatňovaly názory často protichůdné. Tyto rozpory rostly a stávaly se stále a stále hlučnějšími s přibývajícím nepřátelstvím koncilu vůči papežovi Eugenu IV.; reflex tohoto zásadního boje konciliarismu s papežstvím, jež byl trapným údělem Basilejského shromáždění skoro od počátku jeho trvání, padal také pronikavě na řešení české otázky.

Poznati myšlenkové ovzduší Basilejského koncilu a strany kuriální,

kteře umožňuje pochopiti a správně posouditi také řešení české otázky, jež nabízel koncil, bylo hlavní pohnutkou mé římské cesty. V ohromném bohatství Vatikánské knihovny nalezl jsem skutečně značné množství traktátů a dokumentů, dosud netištěných, které umožnily studium otázek, naznačených výše. Prohlédl jsem, seznamenal a částečně i vyexcerpoval na sto rukopisů oddělení ‚Vaticana‘, ‚Palatina‘ a ‚Ottoniana‘, ač ovšem na podrobné prostudování všeho materiálu, jež tyto rukopisy poskytují, nezbylo času. Příčinou nemalých obtíží a nemilých průtahů při vyhledávání rukopisů vzpomenuť obsahu byly velmi nedokonalé staré soupisy rukopisů Vatikánské knihovny, na jejichž nespolehlivost a nepřesnost stěžoval si před devadesáti lety Fr. Palacký a na něž badatel ve Vatikánské knihovně jest i nyní z největší stále ještě části odkázán. Výsledků, k nimž jsem došel při tomto studiu, bude užito jindy.

Jest však přirozeno, že se nemohl můj zájem vyčerpati právě zmíněným tématem v knihovně tak slavné a rozsáhlé a tak od Čech vzdálené, o které pro její nedokonalé rukopisné katalogy, jichž bylo už vzpomenuť, vzdálenější badatel, není-li informován odjinud, nemá podrobnějších a přesnějších údajů. Tak se stal soupis husitů Vatikánské knihovny dalším a nikoli zcela podřadným bodem programu mé římské cesty. V soupisu tom přihlížel jsem pochopitelně především k materiálu z období ohraničeného zhruba lety 1420 až 1440; původní úmysl, sepsati všechna husitika Vatikánské knihovny, nemohl se uskutečnit pro nedostatek času. Doufám však, že přes toto časové omezení poslouží další data jak badatelům v dějinách husitství tak zejména tomu, kdo jednou podnikne soupis bohemik Vatikánské knihovny, k němuž tak znamenité základy položil již r. 1837 Fr. Palacký ve zprávě o své italské cestě a jež značně rozhojnil B. Dudík v *Iter Romanum*.

* *

*

Zpráva Palackého, že mezi 25 tisíci rukopisů Vatikánské knihovny „co do českých věcí mnohem méně jsem tu našel, nežli jsem se byl nadál“, odpovídá pravdě. Působí vskutku jistým skličujícím dojmem, že v rukopisné záplavě Vatikánské knihovny — od doby Palackého počet rukopisů podstatně stoupl — jsou bohemika zastoupena tak nepatrným počtem. S tuhým a dlouhým bojem husitských a reformáčních Čech s Římskou církví byla spojena velká literární polemická produkce obou táborů, o níž podávají bezpečně svědectví zejména knihovny střední Evropy; z ní však nalézáme ve Vatikánské knihovně jen nepočtené úlomky. K vysvětlení této skutečnosti nestačí nepochybně poukaz, že největší a nejvýznamnější literární díla se strany katolické proti českému kacířství vznikla na koncilu Kostnickém a Basilejském, jejichž program vzbuzoval u kurie houževnatý odpor a nesmiřitelnou nenávisť, neboť zvláště dokumenty Basilejského koncilu jsou zachovány ve Vatikánské knihovně u velkém počtu. Spíše snad lze si vysvětliti

naznačený nedostatek odporem kurie k jakékoliv diskusi s kacíři, která snižovala v očích Říma svrchovanost moci papežské. Zdá se skutečně nejpravděpodobnějším, že tento nezáměr kuriálních kruhů k vnitřnímu obsahu husitství a české reformace byl hlavní příčinou — na ztráty pozdějších dob sotva jest možno tento nedostatek svaliti — že se ve Vatikánské knihovně zachovalo tak málo dokumentů k českým dějinám náboženským stol. XV. a XVI.

Za to však další soud Palackého o ceně bohemik Vatikánské knihovny, že totiž „nazvíce pocházejí z XV. stol., traktáty husitské i protihusitské, jichžto ve pražských i vídeňských bibliotékách sami nazbyt máme“, jest nutno vysvětliti a doplniti. Největší část bohemik Vatikánské knihovny tvoří zajisté dokumenty a spisy, vztahující se na husitský boj s Římskou církví první pol. XV. stol., z nichž opravdu velká část jest obsažena v rukopisech knihoven pražských a vídeňské. Ale i tak podrobný a přesný soupis husitů Vatikánské knihovny nebyl by bezdůvodný a bezcenný, poněvadž zjednávala jednak badatelům bezpečnost, že obsáhla knihovna neskrývá skutečně nějaké novum, jednak může býti upozorněním pro vydavatelské práce příštích dob. Vskutku však úhrnný soud podrobného probádání husitů Vatikánské knihovny nevyzní tak úplně negativně jako soud Palackého. Příčinou toho jest, že Palacký, jak z jeho soupisu patrně, vycházel ne vždy z prohlídky rukopisů, nýbrž spokojoval se s údaji katalogů, jež sám prohlásil za nepřesné a nedokonalé; vedle nedostatku času — hlavní pozornost obracel Palacký, jak známo, k vatikánskému archivu — působila nepochybně také jeho nechuť k traktátové literatuře. Metodu Palackého soupisu dokumentuje zejména nejobsáhlejší téměř ze všech popis rukopisů Vat. lat. čís. 4150, jež Palacký měl v ruce — otiskuje z něho ‚Advisamenta in materia Bohemorum‘ a podává údaje, jichž katalog nemá — z jehož 46 dokumentů, vesměs bohemik, uvádí jen 17, ne vždy vynechávaje dokumentů menší důležitosti. U jiných pak rukopisů nepoměr mezi skutečným obsahem a popisem Palackého (resp. katalogu) vystupuje do popředí ještě více.

Uvedené důvody ospravedlňují snad, že další soupis, i když proti soupisu Palackého nemůže podstatně rozmnožiti počtu rukopisů, pokouší se doplniti a rozšířiti údaje Palackého tak, aby poskytovaly českému badateli pokud možno úplnou informaci. Program tohoto soupisu jest ovšem, jak už bylo naznačeno, mnohem užší, omezuje se na rukopisy, které obsahují dokumenty k dějinám husitství z let 1420—1440. O formě soupisu nutno připomenuti, že vedle obvyklých údajů katalogisačních chce v některých případech upozorniti na osobu a obsah dokumentu blíže; bylo však vždy dbáno toho, aby tato upozornění byla omezena na rozsah pokud možno nejmenší, ač i tak přesahuje soupis program a zejména formu katalogu. U několika dokumentů nezbylo času k podrobnému prozkoumání obsahu a proto soupis přestává na jejich registraci. Jest konečně přirozeno, že u dokumentů nevydaných, ale chovaných v knihovnách pražských (univerzitní a kapitulní) a ve vídeň-

ské národní knihovně, bylo na toto bližší uchování upozorněno, ač údaje v tomto směru nebyly vyčerpávány; stejně při dokumentech tištěných byly omezeny bibliografické údaje na míru nejnужnější. Nadpisy traktátů a dokumentů byly ponechány — pokud se ovšem vyskytují — ve formě rukopisné, třebaš někdy méně vhodné; doplňky vydavatelovy jsou v hranatých závorkách.

K vydání tohoto soupisu dal podle pravidel o užívání Vatikánské knihovny souhlas prefekt knihovny Mons. Giovanni Mercati, jenž svou vzácnou ne-stranností a účinnou ochotou zůstává v dobré paměti všech badatelů, pracujících ve Vatikánské knihovně. Souhlas byl mi opatřen laskavostí členů Československého ústavu v Římě doc. dra Karla Stloukala a dra Zdeňka Kristena. Dru Kristenovi jsem pak zavázán zvláštním díkem za to, že opatřil mi data o vnějších stránkách popsaných rukopisů; data ta jsou uvedena na počátku popisu každého rukopisu.

* * *

Z jedenácti rukopisů, které jsou podrobně — pokud ovšem obsahují husitika — v tomto soupisu popsány, uvedl Palacký osm. Jsou to: Vat. lat. čís. 2973, 4063, 4150, 4177 a 4943, Ottob. lat. čís. 348 (popsaný také Dudíkem) a 350, Palat. lat. čís. 599. K nim pak přistupují tři rukopisy Palackým nezaznamenané: Vat. lat. čís. 976, Ottob. lat. čís. 698 a 718. Většina těchto rukopisů jest vyplněna dokumenty a traktáty, vztahujícími se na jednání husitů s koncilem Basilejským. Ze soupisu vysvítá cena obsahu popsaných rukopisů; přes to však nebude, tuším, zcela neúžitečno vzpomenouti na tomto místě aspoň kusů nejdůležitějších.

Čtyři rukopisy jsou vyplněny polemickými traktáty z prvního hádání Čechů v Basileji (leden až duben 1433). Přes to, že převážná část těchto rozsáhlých řečí jest tištěna, neztrácejí dále uvedené texty na ceně, poněvadž podávají cenné doplňky a rektifikace nedokonalých textů tištěných. Z méně známých řečí obsahuje rkp Ottob. lat. čís. 348 Rokycanovu repliku proti Stojkovičovi ze začátku března a repliku Jana z Dubrovníka z počátku dubna; k nim pak v rkp Palat. lat. čís. 599 přistupuje lednová obrana Mikuláše z Pelhřimova článku o trestání veřejných hříšců. Z řečí, tištěných ve známých velkých sbírkách dokumentů koncilu Basilejského obsahuje Dubrovníkovu únorovou repliku proti Rokycanovi rkp Ottob. lat. čís. 348, Ottob. lat. čís. 350 a Palat. lat. čís. 599. Rokycanovu lednovou obranu podává rkp Palat. lat. čís. 599 v redakci, otištěné Martène-Durandem. Únorová replika Jiljího Charliera proti Mikuláši z Pelhřimova jest zapsána v rkp Vat. lat. čís. 4943, Ottob. lat. čís. 350 a Palat. lat. čís. 599. Dubnová replika Charlie-rova jest v rkp Palat. lat. čís. 599. Lednovou obranu čl. svobodného kázání slova božího Oldřicha ze Znojma podává rkp Palat. lat. čís. 599, únorovou repliku Kalteisenovu proti Oldřichovi Ottob. lat. čís. 350 a Palat. lat. čís.

599. Rukopisy Vat. lat. čís. 4943 (zachoval také Paynův dodatek k obhajobě čl. o chudobě kněžstva, předložený koncilu 28. ledna), Ottob. lat. čís. 350 a Palat. lat. čís. 599 obsahují únorovou odpověď Palomarovu Petru Paynovi.

Totéž, co řečeno o ceně polemických traktátů, platí i o ostatních dokumentech, týkajících se jednání husitů s Basilejí. Jsou to kusy většinou dobře známé odjinud a namnoze několikráte tištěné, nicméně ani ony nepozbývají pro své poznámky a lepší čtení ceny pro badatele, tím méně pak pro budoucího vydavatele. Nejvíce těchto dokumentů přináší rkp Vat. lat. čís. 4150 a Ottob. lat. čís. 698 (obsahuje dokumenty ze začátků jednání, listem Jana Nidera a Jana z Mulbrunu z 5. ledna 1432 do Čech počínaje a řečí Cesari-niho z 28. ledna 1433, již zavřeny první obhajoby českých poslů, konče). Rkp Ottob. lat. čís. 350 zachoval také známou řeč prudkého protivníka husitství mnicha Jeronyma z Prahy (Mníška) z 19. dubna 1433.

Z pozoruhodné literární činnosti španělského dominikána Jana Torquemady, která snad úplně jest zachována roztroušena v různých rukopisech Vatikánské knihovny — jest z velké části věnována obhajobě moci papežské vůči tendencím konciliaristickým — povšimne si český badatel zejména spisů, k jejichž sepsání dalo popud husitství. Jest to na prvním místě traktát ‚De aqua benedicta‘, jenž vznikl v souvislosti s otázkou položenou 9. února 1433 Janovi z Dubrovníka Petrem Paynem; jest zachován v kaligrafickém opise rkp Vat. lat. čís. 976 a Ottob. lat. čís. 718 (oba rukopisy jsou sborníky Torquemadových spisů). Ještě snad důležitější jest traktát ‚De sacramento eucharistiae‘, sepsaný nepochybně v prosinci 1437 po hádání Palomarově s Příbramem a Prokopem z Plzně pro poučení basilejských dominikánů; i tento spis jest zachován v obou uvedených rukopisech a kromě toho také v rkp Vat. lat. čís. 2973. Jako znalec českého kacířství píše konečně Torquemada na rozkaz kurie zajímavou ‚Refutatio 38 articulorum‘; čte se v rkp Vat. lat. čís. 976 a Ottob. lat. čís. 718.

Nemalou důležitost mezi jmény, s nimiž se v tomto soupisu setkáváme, má, tuším, jméno Štěpána z Pálče. Rkp Vat. lat. čís. 4063 obsahuje rozsáhlou Pálčovu protihusitskou Trilogii (tvoří ji traktáty: ‚De auctoritate ecclesiae Romanae‘, ‚De clavibus ecclesiae‘ a ‚De portis inferi‘) spolu s předmluvou, známou ovšem z četných rukopisů jiných knihoven. Traktát ‚De picturis‘, zapsaný v rkp Ottob. lat. čís. 350, byl nedávno vydán K. Chytillem. K zápisu intimace Jana Kardinála z Rejnštejna a Petra Payna z r. 1421 a odpovědi rektora krakovské university (obě vydal Palacký) v rkp Vat. lat. čís. 4063 jsou připojeny zajímavé poznámky, za jejichž autora s největší pravděpodobností lze míti Štěpána z Pálče. Nejdůležitější však novum, pokud se týče Pálče, podává rkp Vat. lat. čís. 4150, v němž zachována anonymní replika proti čtyřem artikulům. Podrobnější rozbor této repliky vede k bezpečnému závěru, že jde o spis Pálčův a to o první redakci známého Pálčova

traktátu (tvoří třetí část Trilogie) ‚De portis inferi‘. Konečně pak týž rkp obsahuje neúplné Pálčovo kázání ke kleru, varující Polsko před českým kacířstvím, jež bylo nejspíše předneseno v září r. 1420 na synodě kališské.

K jednání husitů s Basilejským koncilem podává důležitý a nový příspěvek několikrát již zmíněný rkp Vat. lat. čís. 4150. Jsou to tři katolické traktáty — jeden z nich vyšel z vídeňské university — varující, aby Čechům nebyly činěny ústupky v otázce přijímání pod obojí; tyto dokumenty doplňují jiné projevy podobného rázu, které jsou známy odjinud (srov. na př. ‚Querelae plebanorum et sacerdotum, nunc exulum regni Bohemiae ad concilium Basiliense‘ v rkp univ. IX C 1). Stejně důležitá v uvedeném rkp jest odpověď Palomarova, daná v červenci nebo srpnu 1438 husitům na otázku, kdy a jak církve hodlá splnit podmínky, plynoucí pro ni z kompaktát; část této odpovědi jest sice zachována v rkp Třeboňském A 16 — zde původně připsána Papouškovi ze Soběslavě — ale teprve úplný text vatikánský umožňuje správné poznání, že autorem odpovědi jest nikoli vyslanec Basilejského koncilu Jan z Dubrovníka, nýbrž vyslanec Eugena IV., Jan Palomar.

K českému boji o kalich na Kostnickém koncilu přináší důležité dokumenty rkp Vat. lat. čís. 4063, jež jest sborníkem téhož obsahu jako na př. rkp vídeňské národ. knihovny čís. 4131 a klosterneuburský čís. 356 (všechny tyto sborníky vyšly nepochybně z téže předlohy); některé dokumenty těchto sborníků byly tištěny již v. d. Hardtem. Rozsáhlý ‚Tractatus bonus contra quatuor articulos Hussitarum‘, jež stojí v čele zmíněných sborníků, jest, jak lze s pomocí jiných textů tohoto traktátu dokázat, dílem university vídeňské, zejména pak známého odpůrce husitství — od dob boje Stanislava ze Znojma o remanenci — Petra z Pulky. Traktát vznikl nepochybně ke konci r. 1423 nebo začátkem 1424 z příprav k hádání s husity v Brně.

Nemálo zajímavý traktát jest vepsán na konci rkp Vat. lat. čís. 4150. Neznámý mistr Rupert, snad pseudonym, věští v něm r. 1415 nebo 1416, že husitské kacířství bude v l. 1417—1419 zázračně přemoženo a vypleněno. Z reálnějšího prostředí vyrůstá táborský manifest z r. 1430 téhož rkp, jež jest jak věcně tak formálně základem známějšího, rovněž táborského manifestu z pol. listopadu 1431. Tábořský manifest z r. 1430 jest sice znám nejen z četných jiných rukopisů, nýbrž i z několika tisků (a zlomku německého originálu), nicméně platně pomáhá k bezpečnému důkazu o velmi úzké souvislosti obou redakcí. K první redakci táborského manifestu pojí se konečně v uvedeném rukopisu prudká odpověď katolických doktorů.

V závěru tohoto přehledu nutno se zmíniti ještě o dokumentech rkp Vat. lat. čís. 4150, vztahujících se k legaci kardinála Karvajala do Čech r. 1448. Na prvním místě stojí Ebendorferova nejspíše ‚Advisamenta‘, ot. Palackým; k nim se pojí Karvajalova odpověď českému sněmu z 10. května 1448 a články utrakvistického kleru, předložené legátovi. V rkpe Vat. lat. čís. 2973 zachována zkrácená redakce traktátu Jana Papouška ze Sobě-

slavě ‚Declaratio compactorum‘, jehož jiná, rozsáhlejší redakce se čte v rkp univ. XI C 8. Snad tato zkrácená redakce Papouškova traktátu patří k informačním dokumentům, daným Sylviovi. K nejdůležitějším kusům tohoto soupisu, jež Palacký zcela přehlédl a Dudík si blíže nevšiml, patří zajisté seznam Rokycanových bludů, pořízený z části z Rokycanových kázání. Tyto žaloby na Rokycanu, opsané v Praze r. 1461 (vznikly asi o něco dříve), jsou zapsány v rkp Ottob. lat. čís. 348 (uvedený rkp byl kdysi majetkem vratislavského kazatele Mikuláše Tempelfelda). S nimi se snad kryjí žaloby proti Rokycanovi, známé, tuším, jedině ještě z rkp Petrohradského IV F 102; v úzké souvislosti s nimi jest pak konečně asi současný anonymní ‚Dialogus inter catholicum et legistam‘ rkp Třeboňského A 19.

1. VAT. LAT. č. 976.

Kodex papírový stol. XV., psaný kaligraficky vesměs písařem Egbertem Noetem, rozměru 34×23.5 cm, ff. 216 (4 indexu a f. I—CCVIII textu), 4 listy předsádky. Vazba rukopisu v červené kůži z doby pontifikátu papeže Pia VI. a kardinála-bibliotekáře Frant. Xav. de Zelada (1779—1799), jejichž znaky vyryty na hřbetu.

I. F. 71a—94b: [*Johannes de Turre cremata*], *Reprobaciones triginta octo articulorum, quos tenent heretici Usiti de Maldauis.*

Prohemium. ‚Beatissime pater. Scriptura sancta testante ad locum, unde exiunt, flumina revertuntur...‘ × ‚in edificacione fidei‘.

Sequuntur reprobaciones quedam breves 38 articulorum infrascriptorum, qui dicuntur esse Hussitarum, qui sunt in Maldauia, facte per dominum cardinalem s. Sixti. ‚Primus articulus: Non obediunt ecclesie Romane nec alicui ecclesiastice potestati...‘ × ‚que prosequi brevitatis causa supersedemus‘. Laus deo.

Finitur compendium brevitatis causa compositum contra regni Bosne erroneos et hereticos articulos per Johannem de Turre cremata, sacrosancte Romane ecclesie cardinalem etc.

O vzniku spisu Torquemadova srov. předmluvu: ‚Petentibus quibusdam religiosis viris, sanctitatis tue nunciis in causis et negociis fidei in regnis S[c]ithie, Bosne et Moldauię, ut beatitudo tua... articulos quosdam erroneos, quibus quidam pestilentes homines, dampnate memorie Johannis Huss impietatis discipuli, regnum Moldauię pro magna parte contaminaverant et sacrilega vanitate seduxerant, ex fidei nostre inconuulsis radicibus faceret reprobari et illis transmitti, ut beatitudinis tue et apostolice sedis irrefragabilis doctrine armis precincti, illorum hominum perfidorum errores et deliramenta validius ac facilius domino opitulante possint a christianorum finibus repellere, sanctitas tua... dedit illico mandatum mihi... ut prefatos articulos breviter improbarem. Adimplevi pro parvitate ingenii mei sanctitatis tue precepta, singulis triginta octo articulis iuxta eorum impietatem ex fidei nostre et sanctorum patrum solidissimis fundamentis adiungens im-

probaciones brevissimas, que sicut a beatitudine tua exierunt per preceptoriam dispositionem, ita ad eandem revertuntur examinande et corrigende, maxime quia infestinantibus nunciis ad recessum multa currenter et cum quadam celeritate notata sunt'.

Články, proti nimž Torquemadův traktát jest namířen, jsou:

1. Non obediunt ecclesie Romane nec alicui ecclesiastice potestati.
2. Dicunt, quod corpus Christi et sanguis post elevationem revertitur in substantiam panis et vini materialis.
3. Dicunt, quod ecclesia nullo modo debet quemquam excommunicare.
4. Legem positivam, puta decreta, decretales, sanctiones apostolicas non recipiunt, dicentes huiusmodi fere in omnibus contrariari legi divine.
5. Dicunt nullum hominem debere occidi.
6. Matrimonia legitima divorciant; dicunt enim propter evangelium, quod solum seipsos affirmant observare, omnia posse dimitti.
7. Omnia opera misericordie negant exhiberi indignis.
8. Dicunt nullum esse salvandum nisi in secta et ritu eorum et quod, antequam eorum secta inveniretur, omnes homines sunt dampnati.
9. Negant purgatorium et suffragia defunctorum, ponentes solum duo extrema, celum scil. et infernum.
10. Dicunt, quod potestatem, quam dedit Christus beato Petro, nullus sacerdotum habet neque dominus apostolicus, nisi habeat vitam b. Petri.
11. Dicunt, quod quicumque corpus et sanguinem Christi sub utraque specie non receperit, eternaliter dampnatur, etiam infans unius diei.
12. Negant omnes concessionem papales circa salutem et absolucionem fidelium.
13. Dampnant quoscunque venerantes reliquias sanctorum.
14. Deludunt miracula, que fiunt ad invocacionem sanctorum, et trasantur de eis.
15. Prohibent signum crucis fieri.
16. Dicunt Christum non esse passum neque vere mortuum.
17. Beatissimam virginem dicunt ita esse virginem sicut reliquas mulieres.
18. Prohibent veneraciones gloriose virgini Marie et aliis sanctis exhiberi, dicentes, quod solus deus est adorandus et colendus.
19. Prohibent iuramenta omnino.
20. Dicunt, quod usus ymaginum in ecclesia est ydolatria.
21. Dicunt, quod quilibet sacerdotum habet tantam potestatem in absolvendis et ligandis sicut solus papa.
22. Levia seu venialia confitetur quilibet alterutrum sive sit vir sive mulier, tantum mortalia sacerdoti reservantes.
23. Dicunt, quod Romanus pontifex est meretrix et omnes viri ecclesiastici et religiosi una cum summo pontifice sunt meretrices.

24. Vocant omnes ecclesias particulares fatuitates.
 25. Divinum officium et cantum ecclesiasticum negant et derident.
 26. Dicunt, quod nullus potest absolvere a peccato existens in mortali.
 27. Ecclesiam Romanam vocant synagogam sathane.
 28. Dicunt, quod, quicumque sacerdotum actu non predicat, dampnatus est eternaliter.
 29. B. Benedictum et alios sanctos, qui religionem instituerunt, dampnant eternaliter.
 30. Baptizant in aqua simplici vel flumine sicut Christus, ymmo sepe baptizant, cum baptizandus non sit presens, sed secure sit circa terciam et quartam domum, dum tamen sint presentes pro baptizando respondentes.
 31. De oleo sancto, crismate infirmario et crismacione episcopali non curant, sed faciunt risum.
 32. Aquam benedictam cum sale dominicis diebus vocant urinam sacerdotum.
 33. Nullum festum colunt preter diem dominicam.
 34. Jeunia non curant.
 35. Contra canones instituerunt novam legem et religionem, vocando se fratres de lege divina.
 36. Celebrant missam in indumentis et locis non consecratis et sine altari portabili, de ecclesia consecrata non curantes, sed ubicunque necessitas impulerit sive in stabulo sive in molendino sive in refectorio super una tabula celebrant missam.
 37. Mulieres eorum clericam portant.
 38. Mulieres eorum faciunt omnibus communes.
- Traktát Torquemadův vyd. P. E. Fermendžin, Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum regestis ab anno 925 usque ad a. 1752 v Monum. spect. hist. Slav. merid., Záhřeb 1892, str. 245—8 a P. Tóth Szabó, Oklevéltár, str. 433—6, č. 81. Popudem k sepsání (asi kol r. 1461) byla sbírka 38 kacířských článků, sestavená od minoritů, působících v knížectví moldavském; k jednotlivým článkům připojil Torquemada na rozkaz papežův žádané vyvrácení (srov. cit. předmluvu). O tomto spisu Torquemadově nyní J. Macúrek, Husitství v rumunských zemích, zvl. ot. z ČMM 1927, str. 10—1, 63—4, 80—5 a J. Quetif—J. Echard, Scriptores ordinis Praedicatorum sv. I (Paříž 1719), str. 842, č. 8.
- Srov. níže rkp Ottob. lat. čís. 718, dok. I. Fotografický snímek traktátu uložen v Čsl. stát. historickém ústavu vydavatelském.

II. F. 94b—101a: [*Johannes de Turre cremata*], *De aqua benedicta, ubi etiam de speciebus sacramentalibus altaris, si in eis sit aliqua virtus, problemma.* „Iniunxit michi nuper reverendissimi-

ma paternitas vestra... Capitulum primum de triplici genere aque benedictae et quid nominis eius. Triplex genus aque benedictae... ' × , potest quandoque aliud contingere'. Laus deo.

Hec sunt reverendissime pater et domine, que ego humilis capellanus, magister Johannes de Turre cremata pro proposito michi problemate collegi, que correccioni vestre prudentissime dominacionis humiliter offero examinanda et emendanda Basilee.

Traktát vyslanec krále kastilského ke koncilu Basilejskému¹⁾ Jana Torquemady 'De aqua benedicta' (otázka zněla: 'Utrum aqua benedicta sit maioris efficacie et virtutis, quam sacramentum sensibile altaris') vznikl na popud kardinála-předsedy Juliána Cesariniho nepochybně záhy po 10. únoru 1433, kdy na dotaz Petra Payna (9. února; M C I, 306, C B II, 341) k zmíněnému tématu odpovídal Jan z Dubrovníka (M C I, 307, C B II, 344; k tomu srov. předmluvu traktátu: 'Iniunxit michi nuper reverendissima paternitas vestra... problema rev. magistro Johanni de Ragusio, primo Bohemorum articulo respondententi, per. mag. Petrum Anglicum propositum notare cum diligencia. Annotavi siquidem pater et domine... nedum problematis titulum memorie consignans, verum etiam eiusdem problematis latentis ambiguitatis dissolvendo nodulo animi nostri parumper accommodans q. d. v. r. p. illuminatissime sapientie emendandum offero et supplendum). Vydání traktátu u Zíbrta III, čís. 2557 (srov. také J. Quetif—J. Echard, *Scriptores ordinis Praedicatorum* sv. I., str. 839 a rkp kapit. N IV, f. 274—281), obsah u St. Lederera, *Der spanische Cardinal Johann v. Torquemada* str. 31—9; srov. také níže rkp Ottob. lat. čís. 718, dok. II. Fotografický snímek traktátu uložen v Čsl. stát. historickém ústavu vydavatelském.

III. F. 131b—162a: [*Johannes de Turre cremata*], *De sacramento eucharistiae incipit tractatus, ubi contra Bohemos sufficientia communionis sub una specie tantum* [sic]. 'Quarundarum religiosarum personarum sacri ordinis crebris et devotis precibus me pulsancium, et ea, que de primo articulo Bohemorum, qui materiam divinissime eucharistie considerat... Locuturus de divinissimo eucharistie sacramento...' × ,et tandem introductio felicitatis eterne, amen.'

¹⁾ K nesprávným údajům Ledererovým (v knize dále cit. str. 29—31) o příchodu Torquemadově do Basileje a rázu jeho pobytu na koncilu dlužno poznamenati aspoň tolik, že Torquemada přišel do Basileje v srpnu 1432 jako vyslanec krále kastilského (nikoli ve službách Eugena IV.) a byl 30. uv. měsíce 1432 inkorporován jako plnoprávný člen Basilejského shromáždění (srov. C B II, 203; M C II, 219; C B I, 21).

Traktát 'De sacramento eucharistiae', rozdělený na 15 kapitol, byl sepsán Torquemadem pro basilejské dominikány, s nimiž, jak z jiných zpráv plyne, žil ve velmi dobrých stycích (srov. údaje Úvodu: Quarundarum religiosarum personarum sacri ordinis — text rkp Vat. lat. čís. 2973, f. 179a připojuje: nostri — crebris et devotis precibus me pulsancium, ut ea, que de primo articulo Bohemorum, qui materiam divinissime eucharistie considerat, profuso sermone dicta sunt, quantum eis pro veritate tantum articuli habendasufficeret... — svůj spis píše: ad informacionem simplicium fratrum et aliorum in eo legencium' —, a závěru: 'Hec sunt, carissimi fratres, que vestre dileccionis precibus inflexus, his sanctis diebus festinato labore, utinam utili, pro vestra consolacione collegi oracionum vestrarum auxilio'). Jest plodem nikoli velkého hádání husitů s Basilejským koncilem z r. 1433, kam jest kladen Ledererem (*Der spanische Cardinal Johann von Torquemada*, str. 30), — ač se Torquemada účastnil také prvé repliky Jana z Dubrovníka proti Rokycanovi (srov. M C I, 279), zejména pak traktátem 'De aqua benedicta' —, nýbrž teprve hádání mezi Příbramem, Prokopem z Plzně a Palomarem r. 1437 (na toto hádání dlužno vztahovati narážky traktátu v kap. 7 a 8: 'Nona causa est evitacio erroris, qui apud Boemos ortus est nostris diebus et quem etiam auribus nostris ipsis loquentibus in hoc sacro concilio et in hac Predicatorum domo religiosa patenter, sed dolenter audivimus... hoc sacramentum sub utraque specie de necessitate ab omnibus fidelibus fore sumendum...' a: 'Ubi notandum, quod quantum ego, qui in plena congregatione ab eorum ore dicta propria manu in scriptis notavi, potui colligere et collecta ponderare...'), jehož Torquemada jako člen čtyřčlenné přípravné komise byl účastníkem i úředně (srov. M C II, 927 a J. Prokeš, M. Prokop z Plzně str. 86). Vznikl krátce před odchodem Torquemadovým z Basileje, v prosinci 1437 (měsíční datum vyplývá bezpečně zejména z připomínky Úvodu: 'hoc dominici adventus tempore'; r. 1437 potvrzuje také explicit téhož traktátu v rkp Vat. lat. čís. 2973, f. 222b: 'Explicit tractatulus presens, factus Basilee studio mag. Johannis de Turre cremata... anno millesimo quandringsesimo tricesimo septimo').

Fotografický snímek traktátu uložen v Čsl. stát. historickém ústavu vydavatelském; srov. níže rkp Vat. čís. 2973, dok. IV a Ottob. lat. čís. 718, dok. III., J. Quetif—J. Echard, *Scriptores ordinis Praedicatorum* sv. I., str. 840 (č. 14).

2. VAT. LAT. č. 2973.

Kodex papírový druhé pol. XV. stol., rozměrů 28×21 cm, ff. 240, 2 listy předsádky. Vazba jednoduchá, pergamenová, z doby papeže Pia VI. a kardinála-bibliotekáře Fr. Xav. de Zelada (1779—1798), jejichž znaky vyryty na hřbetu. Srov. Palacký, Ital. Reise str. 60.

I. F. 58a—69b: *Chronicon imperatorum Romanorum*. ,Julius Cesar, qui et Gayus Julius dicitur, primus imperator Romanorum...‘ × ,Nunc quoque cum Alberto fratre et Sigismundo Patruile de ducatu Austrie contendit‘.

Kronika římských císařů od Cesara do Fridricha III. Na f. 68b zmínka o Karlovi IV., na f. 69b o Václavovi IV. a Zikmundovi.

II. F. 86a—99b: *Cronica magistri Mathie*. ,Rudolfus comes de Habsburg ex antiquis progenitoribus ab urbe Roma traxit originem...‘ × ,Inter quos erant duo...‘.

Nedokončená kronika mistra Matěje o Habsburcích.

III. F. 177b—178b, 235a—237b: [*M. Johannes de Soběslav*], *De errore Bohemorum circa communionem utriusque speciei et de inicio predictorum errorum*. ,Quamvis per dei gratiam innumerabiles errores et hereses sint ab ecclesia dei stirpate et eorum secte sint delete...‘ × ,Iam autem cessante illa causa cessavit et efectus secundum ecclesie consuetudinem‘.

Jest to poněkud zkrácený traktát M. Jana Papouška ze Soběslavě, zachovaný úplně v rkpu univ. knih. pražské XI C 8, f. 296a—305b s nadpisem: ,Declaracio compactatorum et decreti in Basilea, facti pro communionem unius speciei.‘ Spis svůj sepsal Papoušek v Jindřichově Hradci záhy po útěku z Prahy (1448). Jest velmi pravděpodobno, že redakce traktátu v rkpe Vat. čís. 2973 patří k informačním dokumentům, které Papoušek odevzdal Eneáši Sylviovi. Srov. Jar. Prokeš, M. Prokop z Plzně 190 (poz. 59) a 205 (poz. 191).

IV. F. 179a—222b: [*Johannes de Turre cremata*], *Incipit utilis et valde devotus et doctrinalis libellus de corpore Christi, editus a rev. domino d. Joh. de Turre cremata, dignissimo cardinale s. Sixti, Hispano*. ,Quarundarum religiosarum personarum s. ordinis nostri crebris et devotis precibus me pulsancium, ut ea, que

de primo articulo Bohemorum, qui materiam divinissime eucharistie considerat...‘ × ,et tandem introduccio felicitatis eterne, amen‘.

Explicit tractatulus presens, factus Basilee studio magistri Johannis de Turre cremata nationis Yspanice ordinis Predicatorum anno millesimo quadringentesimo tricesimo septimo.

Srov. výše rkp Vat. lat. čís. 976 dok. III.

V. F. 223a—234b: [*Johannes de Turre cremata*], *Tractatus de paupertate et mendicitate Christi et apostolorum edditus a rev. domino Joh. cardinale s. Sixti contra sex errores asertos ab aliquibus super dicta Cristi paupertate*. ,Quis det oculis meis fontem lacrimarum et plorabo, quod in populo christiano quorundam corda terrenorum amor sive avaricie morbus...‘ × ,Hec pro nunc sufficient contra prefatos hereticos apertos hostes ministerii incarnationis Christi et beneficii redemptionis humani generis‘.

Explicit libellus iste velociter compositus et editus per rev. patrem et dominum d. Johannem de Turre cremata, episcopum Sabinensem, sacrosancte Romane ecclesie cardinalem s. Sixti vulgariter nuncupatum contra certos hereticos noviter impugnantes paupertatem Christi et suorum discipulorum.

O vzniku traktátu praví Torquemada v úvodu: ,Venit autem superioribus diebus ad manus meas cuiusdam libellus, qui non est veritus contra catholice fidei veritatem, contra s. evangelia et apostolicam doctrinam asserere, quod Christus non fuit pauper et quod semper habuit sufficientem pecuniam, unde sibi et suis provideret et eciam pauperibus. Item quod apostoli nunquam fuerunt ita pauperes, quod egerent petere ab aliis sive mendicare et quod Christus nunquam docuerit relinquere omnia iuste acquisita. — Spis tento nepatří sice do husitik, nicméně jest velmi zajímavý s ohledem na husitský artikul o chudobě kněžstva. Srov. J. Quetif-J. Echard, *Scriptores ordinis Praedicatorum sv. I.*, str. 842.

3. VAT. LAT. č. 4063.

Kodex papírový stol. XV., rozměrů 29.5×21.5 cm, ff. 268 textu (k tomu 2 listy staré a 2 listy nové předsádky). Přebazba z l. 1846—1853 (pergame-nový hřbet, do něhož vyryty znaky papeže Pia IX. a kardinála-bibliotekáře Lambruschiniho), při níž použito starých desek z doby papeže Pavla V. (na zelené přední desce papežský znak Borgheský, na zadní znak kardinála-biblio-tekáře Scipiona Borghese). Srov. Palacký, Ital. Reise 59.

I. F. 1a—52b: *Tractatus bonus contra quatuor articulos Hussitarum*. ‚Iussit reverendissima vestra paternitas ac metuendissima dominatio...‘ × ‚semper fuit gubernata ecclesia Christi.‘ Deo gracias.

Rozměrný tento katolický traktát proti čtyřem artikulům čte se také ze- jména v četných rukopisech vídeňské národní knihovny (celkem 7). Byl se- psán na rozkaz kardinála-legáta Brandy na universitě Vídeňské; hlavní účast na sepsání měl M. Petr de Pulka, již dříve literární protivník českého kacíf- ství (srov. poz. rkpu Víd. č. 4180, f. 90a: ‚Explicit tractatus contra articulos Hussitarum, collectus in universitate Wienensi ad instanciam rev. in Christo patris etc. domini Placentini presbyteri cardinalis sacrosancte Romane ecclesie et apostolice sedis legati per egregios s. theologie professores ac magistros Jacobum ordinis Predicatorum doctoris eiusdem cardinalis, Pe- trum Pu[l]jcka et Bartholomeum de Ebraco ordinis Cisterciensis...‘ rkp téže knih. č. 4135, f. 47a: ‚Et sic est finis huius opusculi egregii domini doctoris magistri Petri de Pulka contra certos articulos Hussitarum‘). Vznikl nejpozději r. 1426 (rkp Víd. č. 4135, f. 47a: ‚scriptum a. d. 1426‘), nepochybně však již dříve ke konci r. 1423 nebo na začátku r. 1424 z příprav pro chystané náboženské hádání s Husity v Brně, jež bylo připravováno na Hromnice 1424. To zajisté potvrzuje zpráva Ondřeje Řezenského (‚Dialogus de haeresi bohémica‘, ed. G. Leidinger str. 689—70; srov. Höffler I, 575): ‚Nam Branda apostolice sedis legatus assenciente Sigismundo Romanorum Augusto in Brunna civitate Moravie ad audiendum eos certum diem, sicut petiverunt, prefixit. Et dum magistri universitatis Vienensis ad hanc se plene preparassent, ipsi Bohemi cum suis fautoribus diucius expectati non venerunt‘. Srov. Jar. Prokeš, M. Prokop z Plzně 47 a poz. 178.

II. F. 53a—57a: *Hussite multipliciter nituntur fulcire inten- sionem suam de communione populi laycalis sub utraque specie, quam eciam ponunt sub hiis verbis et motivis infrascriptis: ‚Salvator noster, dominus Novi testamenti...‘* × ‚et sanguinem sub forma vini.‘

Jakoubkův eucharistický traktát: ‚De communione spirituali et sacra- mentali integra sub duplici forma panis et vini, communitatem plebium con- cernente‘ (či podle incipitu: ‚Salvator noster‘), sepsaný záhy po smrti Hu- sově. Vatikánský text traktátu přistupuje jako šestnáctý ke dvanácti, vy- počteným J. Sedlákem (Č K D 1913, 468 poz. 136) a třem, uvedeným (mimo Sedlákovy) F. M. Bartošem (Literární činnost M. Jakoubka ze Stříbra č. 43).

III. F. 57b—67b: *Materia questionis de paupertate cleri, trac- tata in concilio Constanciensi*. ‚Utrum viris ecclesiasticis seu cle- ricis...‘ × ‚aggregare queso dignare, amen.‘ Et sic est finis huius questionis et deo gracias.

Srov. rkp víd. nár. knih. č. 4131, f. 60a—70b.

IV. F. 69a—79a: *De ymaginibus lectura scolastica*. ‚Distinc- cio nona tractat materiam de adoracione...‘ × ‚Iste enim est ritus ecclesiarum non omnino vituperandus.‘

Srov. rkp víd. nár. knih. č. 4131, f. 72a—81a.

V. F. 79a—80b: *Allegaciones reverendi patris d. patriarche Anthioceni contra communicantes sub utraque specie*. ‚Beatis- sime pater...‘ × ‚cedulam mihi misistis.‘

Dobré zdání patriarchy J. Maurosiniho proti přijímání pod obojí, se- psané nepochybně na počátku r. 1418 z rozkazu papeže Martina V. Totéž v rkpe víd. nár. knih. č. 4131, f. 81b—82a. Srov. F. M. Bartoš, ‚Do čtyř praž- ských artikulů str. 20, poz. 69 a Jar. Prokeš, M. Prokop z Plzně str. 197 poz. 112.

VI. F. 80b—84a: *Allegaciones fratris Johannis Rocam [sic]*. ‚Super materia communionis vulgaris populi sub utraque specie plura scripsi...‘ × ‚cuiuslibet in predictis melius sencientis. Ego frater Johannes Roca s. theologie magister regens in scolis s. Saturnini Tholose hec sencio minus male cum protestacioni- bus oportunis et consuetis.‘

Spisek toulouského profesora Jana Roccoy proti přijímání pod obojí, jenž vznikl nepochybně r. 1417 za pokusu o revisi kostnického dekretu z 15. června 1415 o kalichu. Totéž v rkpe víd. nár. knih. č. 4131, f. 82b—85b. Srov. F. M. Bartoš, ‚Do čtyř pražských artikulů 19 poz. 65 a Jar. Prokeš, M. Prokop z Plzně 31—3, 194—5 (poz. 96).

VII. F. 84a—91a: *Allegaciones magistri Mauricii de Praga contra communicantes sub utraque specie.* ‚Apostolica docet sententia de viatrice...‘ × ‚subtilissima, que coruscant.‘ Explicit tractatus M. Mauricii de Praga professoris s. pagine contra communicantes sub utraque specie Constantinopolitanus.

Maříka Rvačky traktát proti přijímání pod obojí, sepsaný v Kostnici koncem listopadu nebo na začátku prosince 1417; ot. v. d. Hardt III, 779—804, Mansi XXVII, 432—446; srov. J. Fikrle Č Č H IX, 415.

VIII. F. 91a—96a: *Allegaciones domini Johannis de Gerson cancellarii studii Parisiensis contra communicantes sub utraque specie.* ‚Oblaturus iuxta seniorum huius s. concilii Constanciensis monicionem generalem...‘ × ‚et regis Romanorum prudentia provideant et predisponant.‘

Explicit tractatus adversus heresim novam de necessaria communione laicorum sub utraque specie raptim editus Constancie anno 1417, die XX. augusti.

Gersonův kostnický traktát proti přijímání pod obojí, dopsaný 20. srpna 1417; ot. v. d. Hardt III, 765—80.

IX. F. 96a—97a: *Auctoritates doctorum facientes ad predicta.* ‚Alexander de Hallis...‘ × ‚non tantum pro se, sed etiam pro aliis.‘

Explicit tractatus magistri Johannis Tarsis [sic], cancellarii studii Parisiensis.

Doplňky k Gersonově traktátu v čís. VIII; srov. rkp víd. nár. knih. čís. 4131, f. 96b—97a.

X. F. 97a—106b: *Allegaciones magistrorum Pragensium in-pertinentes pro communicantibus sub utraque specie.* ‚Augustinus libro (De videndo deum: Fieri nullomodo potest...‘ × ‚sunt excludende. Ponitur c. ultimo, IX dist.‘

Expliciunt allegaciones magistrorum Pragensium.

Husitský pamětní spis o kalichu z r. 1417, sestavený z velké části ze spisů Jakoubkových, zredigovaný M. Jesenicem a předložený prostřednictvím Zikmundovým Kostnickému koncilu; ot. v. d. Hardt III, 805—27. Srov. F. M. Bartoš, Artikule 17—9, Jar. Prokeš, M. Prokop z Plzně 31—2, 194 (poz. 94).

XI. F. 106b—125a: *Incipiunt allegaciones sive responsiones magistrorum et doctorum studii Wienensis de contrario facte in concilio Constanciensi.* ‚Cesaree maiestati serenissimi ac invictissimi...‘ × ‚ad omnes pertinent etc.‘

Traktát profesora vídeňské university Mikuláše Dinkelspühla proti traktátu mistrů university pražské (výše dok. X), hájícímu přijímání pod obojí. Tatáž redakce v rkp víd. nár. knih. č. 4131, f. 105b—120a; jinou redakci ot. v. d. Hardt III, 826—883 (jako traktát Maříka Rvačky). Srov. G. Leidinger, Andreas v. Regensburg str. 262—3.

XII. F. 126a—127b: *Articuli Joh. Hus extracti ex libro De ecclesia et quibusdam aliis tractatibus eius.* ‚Unica est sancta universalis ecclesia...‘ × ‚dum est in mortali peccato.‘

Ot. Palacký, Documenta 225—229, J. Sedlák, Studie a texty II, 27—34, M. Jan Hus 331*—338*.

XIII. F. 127b—174b: *Tractatus magistri Stephani de Palecz s. theologie professoris contra quatuor articulos Hussitarum.* ‚Quia teste beato Augustino...‘ × ‚fabricavit sit in secula benedictus amen.‘

Explicit tractatus magistri Stephani de Palecz contra Wiclefistas et Hussitas heresiarchas.

Předmluva a první dva traktáty Pálčovy protihusitské trilogie, sepsané v Polsku nepochybně r. 1421 a věnované arcibiskupovi hnězdenskému Mikulášovi (předmluva, f. 127b; ‚Ideo ego, Stephanus de Palecz, minimus professorum, archidiaconus Callisiensis ad laudem benedictae trinitatis et totius curie celestis ac ad honorem reverendi in Christo patris et domini d. Nicolai, archiepiscopi s. ecclesie Gneznensis... tres collegi tractatulos‘).

1. Předmluva, f. 127b. Inc.: ‚Quia teste b. Augustino...‘, expl.: ‚et nichil deo concedente pertinaciter defensare‘;

2. traktát ‚De auctoritate ecclesie Romane‘, f. 128a—152b: Inc.: ‚Tu es Petrus... Exploraturus Christus fidem apostolorum‘, expl.: ‚pastor pastorum Jesus Christus in secula benedictus, amen‘;

3. traktát ‚De clavibus ecclesie‘, f. 152b—174b; Inc.: ‚Tibi dabo claves regni celorum... Licet omnes apostoli...‘, expl.: ‚sit in secula benedictus, amen.‘

Oba Pálčovy traktáty značně rozšířeny. Srov. rkp vídeňské nár. knih. č. 3495, f. 1a—41b, 41b—79b (bez předmluvy); rkp téže knih. č. 4131, f. 122ab,

122b—144a, 144a—163b; rkp univ. knih. v Lipsku č. 602, f. 75a—95b (s předmlouvou), 95b—114b; rkp Seitenstettenský č. 280, f. 161a, 161b, 190b, 191a—219a. Srov. J. Fikrle Č Č H IX, 425.

XIV. F. 174b—175a: *Intimacio Hussitarum in studio Cracoviensi. Ad honorem benedicte trinitatis...*

Responsiva rectoris universitatis Cracoviensis. Notificat rector...

Intimaci Jana Kardinála z Rejnštejna a Petra Payna (členů českého poselstva do Polska r. 1420/1) o obhajobě čtyř pražských artikulů na krakovské universitě jakož i odpověď rektora téže university, ot. z tohoto rkpů Palacký, Ital. Reise 108 (oba dokumenty čtou se také v rkpe víd. nár. knih. č. 4131, f. 164a a v rkpe klosterneuburském č. 356, 2; I. Zahradník, Iter Austriacum 5). Za textem odpovědi rektorovy jde poznámka, nepochybně Pálčova (čte se také v rkpe víd. 4131, f. 164b; srov. Jar. Prokeš, M. Prokop z Plzně str. 202, poz. 158): „Nota diligenter. Nota, si in auctoritatum expositionibus vel de intellectu sacramentalis communionis sub utraque specie esset aliqua dubitacio, queritur ab Hussitis et Thaboritis, quis debet exponere et interpretari, si ecclesia Romana aut aliqua universitas vel saltem s. concilium, aut cuius determinacioni in talibus volunt stare finaliter. Et respondent, quod neutri illorum, quia sunt adversarii legis Christi et dicunt, quod volunt stare determinacioni secularis potestatis proprie nacionis, videl. baronum, militum, famosorum et communitatum civitatis Pragensis.

Invectiva contra Hussitas. O quam irrationabilis et insensata submissio in tam alta materia fidei katholice scripturam sacram et misticam sacramenta laycali wlgo concedere ad exponendum et interpretandum, cum tamen iuxta sanciones canonicas ipse wlgaris et secularis populus potius debeat doceri et non docere, ut VI q 1: Sacerdos, et dist. LXII: Docendus et LXIII dist.: Nosse et in pluribus locis aliis.

Conclusio contra Hussitas. Ex hoc patet, quod hii querunt occasiones contra s. matrem ecclesiam ad excusandas excusaciones in peccatis, ut eo liberius exercent sacrificia, homicidia, incendia, spolia, furta et alia abominabilia peccata.

XV. F. 175a—176b: *Tractatus Biclefistarum et Hussitarum per eos presentatus serenissimis principibus regi Polonie et magno duci Lithavie. Nos capitanei magistrisque civium... Notum sit universis christifidelibus... X semper nos ad scripture sacre informacionem parati sumus exhibere. Datum a. d. M CCCC XX. Finis articulorum Biclefistarum et Hussitarum heresiarcharum.*

Informační a propagační text a obrana čtyř artikulů z r. 1420, zaslaná ke konci uv. r. prostřednictvím slavnostního poselstva husitského do Polska; srov. níže rkp Vat. lat. čís. 4150, dok. XVII.

XVI. F. 176b—191b: [*Stephanus de Páleč*], *Incipit tercius tractatus de portis inferi. „Porte inferi non prevalebunt adversus eam...“ X „destructor errorum et heresum in secula benedictus, amen.*

Explicit tercius tractatus magistri Stephani Palecz contra quatuor articulos hereticorum.

Druhá redakce Pálčovy Repliky proti čtyřem artikulům (o první redakci srov. níže rkp Vat. lat. čís. 4150, dok. XVIII), která tvoří třetí část Pálčovy protihusitské trilogie (předmluvu její a první dvě části srov. výše v dok. XIII). Nadpis této druhé redakce: „De portis inferi“ dal Páleč traktátu sám (předmluva k Trilogii v rkpu Vat. lat. čís. 4063, f. 127b: „... tres collegi tractatulos: ... Tercium „De portis inferi“, id est quatuor articulis erroneis, quos Viclefiste et Hussite serenissimis principibus regi Polonie et magno duci Litvanie pro katholicis presentaverunt, sub themate: Porte inferi non prevalebunt adversus eam...“).

Traktát „De portis inferi“ čte se v četných rkpech jednak s předchozími částmi Trilogie (srov. rkp víd. nár. knih. čís. 4131, f. 166a—180b, rkp též knih. čís. 3495, f. 79b—106a, rkp seitenstettenský čís. 280, f. 222a—242b, rkp univ. knih. v Lipsku čís. 602, f. 114b—127b), jednak samostatně (srov. rkp univ. knih. pražské IV H 17, f. 67a—89b). Srov. J. Bidlo Č Č M 1895, 450—1, J. Fikrle Č Č H IX, 425, Balbín, Bohemia docta 206, L. Klicman V Č A 1893, 71, Jar. Goll, Čechy a Prusy 146, Höfler II, 479—80.

4. VAT. LAT. č. 4150.

Kodex papírový druhé pol. XV. stol. o foliích nestejně velikosti (14.5—15×20.5—22 cm); ff. 1—198 (f. 189 chybí), text na ff. 1—197, 2 listy nové předsádky. Vazba pergamenová, jednoduchá, z doby kardinála-bibliotekáře Aloise Lambruschiniho (1846—1853), jehož znak vedle znaku papeže Pia IX. na hřbetu. O obsahu Palacký, Ital. Reise str. 61—2, čís. 16.

I. F. 1a—3b: *Compactata*. ,Vidimus bullarum sacri concilii Basiliensis continencium ratificacionem compactatorum et eorum, que gesta sunt inter reverendos patres et dominos ipsius sacri concilii legatos et generalem congregacionem regni Bohemie et marchionatus Moravie, prout in eisdem literis continetur, quarum tenor de verbo ad verbum sequitur in hunc modum:

Sacrosancta generalis synodus Basiliensis... Cum venerabilem Philibertum... × ,Datum Basilie, XVIII. kalendas februarii anno a nativitate domini M CCCC XXXVII°.

Et nos Philibertus, Constanciensis episcopus, sacri Basiliensis in Bohemiam et Moraviam legatus suprascriptus, has presentes literas ad originalia collacionari per notarium nostrum subscriptum et de verbo ad verbum transcribi fecimus sigillique nostri iussimus appensione communiri in fidem et testimonium premissorum. Datum Prage in collegio Karoli Maioris civitatis Pragensis die [sequitur alia manu] XXVII. mensis aprilis anno domini M CCCC XXXVII°. Collacio facta est ad originales et bullas sacri concilii Basiliensis per me Johannem de Taminiis, apostolice et imperiali auctoritatibus notarium.

Notářské ověření ratifikace Jihlavských úmluv Basilejským koncilem (15. ledna 1437), pořizené na rozkaz legáta Basilejského concilu biskupa Philiberta v Praze v koleji Karlově 27. dubna 1437. Srov. níže čís. XXXVIII.

II. F. 4a—6a: *Hec auditor [Johannes de Palomar], qui edidit compactata*. ,Catho inquit, quod iustum est petito... × ,Oportet ergo, ut sit aut rex aut vicereus in provincia.

Projev, známý částečně z rkpu Třeboňského A 16, f. 275b—276b, pochází nejspíše z července nebo srpna 1438 (citován dekret Basilejského concilu o přijímání z 23. prosince 1437, f. 5b; ,tempore bone memorie Sigismundi', f. 4b; ,ducis Austrie, nunc regis', f. 5a; ,a forma compactatorum per manus

stipulacionem transiverunt plus quam quatuor anni et a tradicionem ipsorum cum sigillo apud Iglaviam plus quam duo anni', f. 4b) a vyšel z jednání o otázce, kdy Římská církev hodlá vyplniti podmínky, stanovené kompaktáty. Autorem odpovědi není, jak se podle cit. kusého rkpu Třeb. domnívá R. Urbánek (České Dějiny III₁, 912—13) vyslanec Basilejského concilu v Praze, Jan z Dubrovníka, nýbrž, jak ukazuje nadpis rkpu vat. a ráz dokumentu (autor poukazuje zejména na to, že basilejský dekret o přijímání z 23. prosince 1437 byl schválen papežem, f. 5b), vyslanec papeže Eugena IV., Jan Palomar, provázející krále Albrechta na cestě do Čech (důvody pro Palomarovo autorství snesl Jar. Prokeš, M. Prokop z Plzně str. 226—7, poz. 497, 500 a 504). Otiskl Jar. Prokeš l. c. str. 263—8 (srov. l. c. str. 113—16).

III. F. 9a—9b: *Ista dicuntur executoria compactatorum*. ,In dei nomine amen. Cum inter legatos sacri generalis concilii... × ,fiant litere in forma debita et condicatur dieta placiti' etc. Hec suprascripta sunt Boemorum compactata.

Ot. v Monumenta conciliorum generalium (= M C) I. str. 650—1; srov. Palacký A Č III, 434—6.

IV. F. 9b—11b: *Hic sacri concilii legatorum [sunt compactata]*. ,In nomine domini nostri Jesu Christi, qui est amator pacis... × ,digne sumentibus utilis et salutaris.' Et sic est finis.

Ot. Palacký v A Č III, 421—6. Za textem rkpu Vat. čte se ještě dodatečná poznámka: ,Ista inutilia compactata facta fuerunt in Yglavia 1436 die 4. julii et concilium Basiliense fecit declarationem annullativam in effectu decreti [de communione sacramenti altaris] sub anno domini 1437 die 23. decembris.

V. F. 12a—14a: *Kompaktáta česky pravě vyložená slovo od slova*. ,Ve jméno božie amen. Poněvadž mezi posly svatého obecného zboru... × ,a Čechové zpívali Svatý Václave a ten den celý i noc zvonili, ohně pálili a veliké veselé bylo. Staly se a dály se tyto věci... v městě Jihlavě na pomezí českém ten čtvrtek po sv. Prokopu.

Neúplný překlad kompaktát, obsahující jednak (neúplně) t. zv. ,Executoria' (ot. Palacký A Č III, 443—4, dok. III a str. 434—6; text rkpu končí: ,aby byly vloženy a připsány v stranách těchto, jakožto za obyčej jest'), jednak návrh kompaktát, předložený legáty v Brně r. 1435 a pojatý posléze v de-

finitivní smlouvu (ot. Palacký A Č III, 421—6). Za tím pak následují dvě zprávy o zavěšení úmluv Jihlavských, ot. Palackým v Ital. Reise 61 (srov. také A Č III, 444—5).

VI. F. 17ab, 19a: *Utrum omne votum obliget voventem ad implendum, quod vovit.* ‚Quod sic, arguitur per illud Eccl. 5°: Quidcunque voveris, redde . . .‘ × ‚Correlarium: questio est falsa iuxta titulum, vera tamen ad sensum propositionis ultime tercie conclusionis.‘

Anonymní kvestie neurčitelné doby vzniku řeší otázku uvedenou v nadpisu. První závěr (f. 17a): ‚Racionabilia vota deo vovere est homini expediens et salutare‘; druhý závěr (f. 17b): ‚Non omne opus bonum et laudabile cadit sub voto proprie‘; třetí závěr (f. 17b): ‚Inutile ad salutem vovisse non obligat necessarie ad votum huiusmodi observare; verbi gracia qui vovit religionem intrare aut aliud opus supererogacionis non assumere, cum sit maioris boni impedimentum, non cogitur ipsum observare necessarie. Racio, quia cum Christus dominus non sit sibi ipsi contrarius, huiusmodi promissum consilio contrarium non vult esse firmum. Melius igitur faceret talis religionibus intrando et promissionem non servando et de iniusticia penitendo quam inutile promissum persolvendo.‘ Correlarium kvestie (f. 19a) cit. v explicitu.

VII. F. 18a: *Advisamenta in materia Bohemorum.* ‚Imprimis sicut ignorantibus vocabulorum virtutes . . .‘ × ‚Cautela multa opus est ad ingressum.‘

Charakteristický dokument, jenž vyšel z pera velmi zaujatého jak protihusitsky, tak i protičesky, byl otištěn z tohoto rukopisu již F. Palackým (s nadpisem: ‚Anonyme Warnung des päpstl. Legaten vor den Böhmen‘ v Ital. Reise str. 118—9). V Palackého přetisku vynechán třetí odstavec, jež ot. Jar. Prokeš, M. Prokop z Plzně str. 232 poz. 585. Dobu vzniku určil správně již Palacký (l. c. str. 61: ab anno circiter 1448). Jest to informace, nepsaná nepochybně pro vysokého církevního hodnostáře (srov. l. c. str. 119: ‚que [t. compactata] et Vestra Paternitas ad manum habere debet‘), který se zřejmě zajímal o českou otázku blíže a jenž, jak povaha poučení ukazuje, měl osobně s husity jednat (srov. také konečnou výstrahu: ‚cautela multa opus est ad ingressum,‘ l. c. str. 119). Autor těchto nenávislných poznámek, jak spolehlivě dokazují dvě narážky (l. c. str. 118: ‚ut ipsi coram me professi sunt,‘ a l. c. str. 119: ‚prout experientia doctus cogor confiteri‘), vyjednával již dříve sám osobně s Čechy ve věcech víry. Jest tudíž velmi pravděpodobné mínění R. Urbánka (České Dějiny III₁, str. 66 poz. 2; srov. týž III₂, str. 238

poz. 2), že skladatelem ‚Advisament‘ jest profesor vídeňské university Tomáš Ebendorfer, který sepsal toto ‚poučení‘ pro kardinála Karvajala, ubírajícího se r. 1448 přes Vídeň do Prahy k jednání s husity (není však přece zcela vyloučeno, že poučení pro Karvajala vzniklo již v Římě a bylo sepsáno Kalt-eisenem, jenž s husitskými posly jednal jak v Basileji, tak opět r. 1447 — spolu s Karvajalem — v Římě). Projev jest ovšem výrazem mínění o husitech, rozšířeného zejména jak mezi nepřáteli českého kacířství, mistry vídeňské university, tak v Německu (vedle jiných dokladů srov. výrok členů německého národa na koncilu Basilejském, znajících prý dobře české mravy v M C II, 1111), v němž se jasně obráží zaujatost, ba otevřená nenávisť nejen náboženská, nýbrž i nacionální (srov. také poz. Palackého v Ital. Reise 61).

VIII. F. 20a—26a: [*Litterae Thaboriensium de anno 1430 ad omnes christianos, praecipue de Germania.*] Honorabilibus, providis, honestis dominis consulibus etc. et toti communitati, divitibus et pauperibus civitatis etc. ‚Ut deus omnipotens pater per dilectum filium suum . . . in spiritu s. vobis et omnibus christianis aperiat intellectum . . .‘ × ‚Dominus noster Jesus Christus vos corpore et animo sanet, amen.‘

Anno domini M^oCCCC^oXXX^o. Procopius, Smahors, Koranda, Saviss, Smolich capitanei Bohemie.

Táborský manifest z r. 1430, určený všemu laickému křesťanstvu, zejména pak říšským městům (srov.: ‚rogamus vos et omnes imperiales civitates‘) a knížatům (v odpovědi katol. teologů se praví, že manifest byl poslán: ‚principibus quibusdam et communitatibus‘), a rukopisně dosti rozšířený (srov. rkp vídeňské národ. knih. čís. 3473, f. 219a—223b a čís. 3495, f. 200a—208a; na rkp Mnichovský čís. 4144, f. 248a—253b upozornil již F. Bezold, K. Sig-mund und die Reichskriege gegen die Hussiten III, 85 poz. 2), byl z rkp arcibiskupa canterburského Viléma otištěn úplně již r. 1690 Ed. Brownem, Fasciculus rerum expetendarum et fugiendarum sv. II, str. 632—6, po něm pak r. 1733 v díle Martène-Duranda, Vetrum scriptorum etc. amplissima collectio sv. VIII, str. 19—27 (zde vynechán poslední odstavec). Neúplný německý text manifestu u Windecka (Denkwürdigkeiten etc., ed. W. Altmann str. 300—9), obsah u A. Neubauera, Kněz Prokop Holý Č Č H XVI, 265—70.

Jak upozornil již Bezold (l. c. 85, poz. 2) a po něm obšírněji Neubauer (l. c. 265—6, 270—1), jest táborský manifest z r. 1430 předlohou známějšího, rovněž táborského manifestu z r. 1431 (z pol. listopadu), jenž ot. v M C I, 153 až 170. Nověji pak prohlašuje — ač bez dokladů — J. Pekař (Žižka a jeho doba I, 262) uvedené poznání, že táborský manifest vyšel v ‚prvém vydání‘ již

r. 1430, za omyl, zcela však neprávem. První redakce tábořského manifestu, jak dokazují připomenuté čtyři rkpy, tisk Brownův (v otisku Martène-Durandově datum odpadlo s posledním odstavcem) a odpověď katolických teologů z r. 1430 na tento manifest (srov. dále dok. IX), vyšla určitě r. 1430 (tomu zajisté není na závadu, že Windecke, který zachoval německý originál — katoličtí teologové v odpovědi na tento manifest praví: ‚vulgari sermone... quo dicti heretici eorum utuntur in litera‘ — klade dokument k r. 1431; manifest byl nepochybně poslán Táboř do Norimberka, kde se v únoru a březnu 1431 konal za přítomnosti Zikmundovy — tvrzení Neubauerovo l. c. 265 poz. 4 je nesprávné — říšský sněm, radící se zejména o nové výpravě do Čech, aby zvláště při této příležitosti vykonal zamýšlený úkol). Podrobné srovnání manifestů z r. 1430 a 1431 vede k naprosto spolehlivému závěru, že manifest z r. 1431 nejen se zcela věcně shoduje, nýbrž i na přechýlených místech doslovně opakuje manifest z r. 1430, ač ovšem znění druhé redakce jest obšírnější (16 článků rozšířeno na 20). Odvolání manifestu z r. 1431 na předešlý list (‚et si presentem literam eciam supprimeretis, sicut priorem‘, M C I, 170) může se vztahovati jedině na manifest z předešlého roku, nikoli, jak míní Pekař, na známý list českého národa k všemu křesťanstvu z 21. července 1431 (Palacký U B II, 228); manifest z r. 1431 není ‚v podstatě rozšířené vzdělání‘ listu z 21. července — oba dokumenty přes příbuzný ráz vykazují podstatné obsahové rozdíly (o nějaké formální shodě nemůže býti ovšem ani řeči), nýbrž rozšířeným vydáním manifestu z r. 1430, na němž zcela závisí nejen věcně, ale z velké části i formálně.

Tím ovšem padá mínění Pekařovo, že manifest z r. 1431 není tábořského původu, nýbrž že jest projevem celé země, listem všech Čechů. Manifest z r. 1430 nese na prvním místě podpis Prokopa Holého (tábořští předáci se tu podpisují ‚capitanei Bohemie‘ — proti nim stojí oficiální zástupci země, barones, nobiles, milites, clientes, rectores communitatum, prefecti urbium, iudices, consules, jurati et cives totaque communitas Boemice gentis listu z 21. července — kteří posílají list, ‚de Bohemorum patria‘); manifest z roku 1431 v ot. M C I není sice podepsán, ale z uvedených důvodů vyšel z téhož ovzduší a z téže politické koncepce. Oba dokumenty jsou mistrně stylisovány, přecházejíce nebo velmi obratně formulující podstatné zajisté rozdíly mezi Táboř a katolíky, ač nešetří břitkou ironií tam, kde doufaly nalézt porozumění v katolickém táboře laiků. Klasickým dokladem toho jest jmenovitě zmínka o očištcích, v obou manifestech doslovně shodná (‚Eciam dicunt episcopi vestri . . . quod nos sumus increduli et heretici, quod nos non credimus purgatorium et in virginem Mariam et in sanctos et in hoc non dicunt bene, quia hoc nos vellemus probare ex s. scriptura, quod nos melius scimus ex gracia dei, quomodo nos debemus credere in purgatorium, in Mariam matrem domini nostri et in dilectos suos, quam ipsi possint dicere‘), jejíž

pravý smysl správně pochopili katoličtí doktoři v odpovědi na manifest z r. 1430 (v. dále dok. IX): ‚isti bestiales heretici in eorum litera videntur negare purgatorium‘ — soud Pekařův, že manifest obsahuje ‚ujištění, že Čechové věří v očištec, P. Marii i ve svaté‘, jest, tuším, nadsazený. Mimo to oba manifesty přes to, že se nedotýkají stránky dogmatické, chovají místa, jež by sotva podepsali umírnění husité, jak ostatně dokazuje také obsah a ráz listu z 21. července, ač tento vyšel z ovzduší mimořádně rozčileného. Mínění Palackého (III 3, 24), opakované Neubauerem (l. c. 271), že ‚Prokop byl hlavním, ne-li jediným skladatelem manifestu‘, jest nepochybně správné. Manifesty z r. 1430 a 1431 jsou výmluvným a nepopírným dokladem směru Prokopovy politiky, zahájeného ovšem již dříve, jehož politickou myšlenku pokusil se realizovati — snad právě pod dojmem manifestu z r. 1430 — Fridrich Braniborský.¹⁾

IX. F. 28a—37a: *Replicacio dominorum magistrorum in sacra pagina professorum contra litteram Procopii heretici et suorum complicum*. ‚Universis christifidelibus, regibus, ducibus, principibus . . . Sacrosancte fidei catholice defensores ac honoris Jesu Christi domini nostri zelatores ardentissimi . . . Curandum sumopere et tota vigilancia considerandum est . . .‘ × ‚imperium et potestas ante omne seculum et nunc et in omnia secula amen.‘

Hec scripta sunt, ut credatis et ut credentes vitam eternam habeatis, anno domini M^oCCCC^o tricesimo ex parte aliquorum in sacra pagina doctorum catholicorum.

Odpověď katolických doktorů z r. 1430 na předešlý (dok. VIII) manifest tábořský (‚Nos igitur . . . volentes extirpare et confutare hereses et alia vaniloquia, contenta in quodam libello scandaloso . . ., transmisso principibus quibusdam et communitatibus ex parte perdicionis filiorum Procopii, Smahors, Coranda, Saviss, Smolich capitaneorum Bohemorum et aliorum complicum hereticorum‘); čte se také v rkpu vídeňské národ. knih. čís. 3473, f. 223b až 231a, čís. 2495, f. 208b—223b a čís. 3786, f. 321b—327a.

X. F. 37b: [*Decretum concilii Constantiensis de salvis conductibus haeticorum*, promulgatum in XIX sessione generali die 23. septembris 1415]. ‚Sancta sinodus Constanciensis facta con-

¹⁾ Podrobnější rozbor obou tábořských manifestů, jakož i odpovědí se strany katolické (také katolických doktorů, níže dok. IX), srov. Jar. Prokeš, Tábořské manifesty z r. 1430 a 1431. Příspěvek k politice Prokopa Velikého. Č M M 1928.

dempnacione dampnate memorie Johannis Bigleff et operum suorum atque pestiferorum filiorum, discipulorum, successorum, complicum et sequacium sue virulente mortifereque doctrine declaravit salvos conductos hereticis seu de heresi suspectis quovismodo concessos non fore servandos, prout sequitur in hec verba: Pre-sens sacrosancta sinodus ex quovis salvo conducto... × ,in aliquo remansisse obligatum. Hec autem declaracio facta fuit propter condempnationem et combustionem Johannis Hus et Jeronimi, qui allegabant se habuisse salvos conductos, quibus tamen non obstantibus dignam susceperunt mercedem suarum heresum et sic concremati fuerunt.'

Cit. dekret Kostnického koncilu z 23. září 1415 ot. v. d. Hardt, Magnum concilium Constantiense sv. IV, str. 521—2.

XI. F. 38ab: *Decretum concilii Constantiensis contra communionem laicorum sub utraque specie*, [promulgatum in XIII sessione generali die 15. junii 1415]. ,In nomine sancte et individue trinitatis... Cum in nonnullis mundi partibus quidam temerarie asserere presumant...

Ot. v. d. Hardt IV, 333—4.

XII. F. 39a: [*Decretum concilii Basiliensis de communione laicali*, promulgatum 23. decembris 1437]. ,Sacrosancta generalis synodus Basiliensis... Ut lucidius videatur pro declaracione catholice veritatis...

Rukopisně velmi rozšířený dekret Basilejského koncilu z 23. prosince 1437 ot. již u Cochlaea, Historia Hussit. str. 308—9, nejnověji pak v M C II, 1112. Srov. také níže čís. XXXI.

XIII. F. 39b: [*Epistola Zbignei Krakoviensis episcopi ad regnum Behemiae*]. Ad regnum Bohemie directa epistola episcopi Krakoviensis et certis baronibus et civitatibus scripta. ,Zbigneus, dei gracia episcopus Krakoviensis... × ,Datum opido nostro Belce, die solis XXI mensis augusti a. d. M^oCCCC^oXLVII.

XIV. F. 40a—75a: [*Anonymi defensio fidei catholicae*]. ,De iuramento s. Thomas... × ,ut doleat, penas inferni timeat.'

Neúplný anonymní traktát, hájící katolického učení v otázce přísahy, poslušnosti církve, exkomunikace, ofěr a desátků, útočící také proti přijímání pod obojí; končí pojednáním o tanci.

XV. F. 76a—77b: [*Defensio obedientiae Nicolai V papae*]. ,Emulor enim vos dei emulacione... × ,Conclude, sicut melius potes' etc.

Obsah anonymního traktátu patrný ze závěru: ,Qui (t. Kristus) post ascensionem suam substituit sibi vicarium, sc. s. Petrum apostolum primo, demum omnes suos successores... et nunc sanctissimum Nicolaum papam quintum, qui debet preesse toti christianitati et toti ecclesie militanti... Sicut in uno corpore multa membra habemus et tamen capud concludit, sic papa Nicolaus nunc tenet locum Petri, cui tenemur omnes obedire et effici unum cum s. matre, quia extra hanc unionem non potest esse salus. Cum igitur hec veritas sit ita clarissima, ita lucidissima, quod nulla cecitate, nulla paliacione posset obnebulari, precor igitur, oro et exortor omnes, qui hactenus perstiterunt in hac veritate, firmiter stabiliantur in eadem. Et si qui deviaverunt, oro per aspersionem domini nostri Jesu Christi, revertantur ad eandem et efficiantur unum cum sancta matre ecclesia et una nobiscum laudent deum in hac clarissima una veritate sub obediencia domini nostri Nicolai pape quinti.'

XVI. F. 78a—81a: ,Verbum caro factum est et habitavit in nobis... × ,habitavit in nobis' etc. Submitto correcioni, ubi propter impedimenta minus bene intellexi et scripsi.

XVII. F. 86a—88a: *Tractatus Wyklefistarum, presentatus per eos serenissimis principibus regi Polonie et magno duci Litvanie*. Nos capitanei magistrisque civium, consules et scabini... ,Notum sit universis christifidelibus, quod fideles in regno Bohemie... × ,semper nos ad scripture sacre informacionem parati sumus exhibere.' Datum a. d. millesimo quadrigentesimo vicesimo. Finis articulorum Wyklefistarum et Hussitarum heresiarcharum.

Informační a propagační text a obrana čtyř artikulů, zaslaná z Čech do Polska prostřednictvím slavnostního poselstva husitského ke konci r. 1420, předložená králi Vladislavovi a knížeti Vitoldovi a rozšiřovaná mezi polskou šlechtou. Vyskytuje se i v jiných knihovnách, na př. v rkpe knihovny kapituly pražské N IX, f. 141ab, vídeňské nár. knihovny čís. 4131, f. 164b—166a

a v kodexu seitenstettenském čís. 280, f. 219b—221b (srov. Jar. Prokeš, M. Prokop z Plzně str. 43, 202 a poz. 156). Na text rkpu univ. knih. pražské IV H 17, f. 65a—67a upozornil již Höfler III, 479—80.

XVIII. F. 88b—108a: *Replicacio [M. Stephani de Pálec] contra predictum tractatum.* ‚Omnes et singuli catholici, per totam diffusi christianitatem, coguntur asserere et tenere et docmatizare in omni materia fidei...‘ × ‚Jesus Christus in secula benedictus, amen.‘

Traktát, zachovaný anonymně, vyvrací — to naznačeno již nadpisem — čtyři t. zv. Pražské artikule ve formulaci, poslané husity ke konci r. 1420 do Polska (srov. předchozí čís. XVII), jak plyne ze srovnání textu čtyř artikulů v obou dokumentech (v prvním artikulu proti běžnému znění vynecháno slůvko: ‚ordinate‘, formulace třetího artikulu naopak zesílena přidáním slova: ‚potencia‘). Jeho autor píše v Polsku a ve snaze varovati je před českým kacířstvím (srov. mimo jiné doklady zejména f. 91a: ‚ipsi [t. husité] autem veros catholicos nedum in proprio regno, sed *in hoc regno Poloniae* per suos errores et hereses leprosos effecerunt‘ a f. 105b: ‚talem tyrannidem et confusionem babilonicam *hic in Polonia* inducere... laborantes‘). Terminus a quo jest zpráva o disputaci o čtyřech artikulích v Krakově v povelikonočném týdnu 1421 (‚quod expresse ostenderunt in Cracovia a. d. millesimo CCCC^oXXI^o post conductum pasche, f. 90a; o tomto datu srov. V. Novotný, K otázce polské kandidatury na český trůn, Žižkův sborník str. 113, poz. 2). Podrobnější srovnání ukazuje, že se traktát shoduje — až na podružnější a nevelké stylistické změny — doslovně se známým Pálčovým traktátem ‚De portis inferi‘ (o něm v. zprávu J. Bidla, Čeští emigranti v Polsku etc., Č Č M LXIX str. 450; srov. také J. Fikrle Č Č H IX, 425), takže jest nepochybně, že autorem obou spisů jest jedna a táž osoba, Štěpán Pálec. Pálčova Replika proti čtyřem artikulům vznikla nepochybně hned po disputaci krakovské, neboť ještě téhož roku (srov. rkp univ. knihovny lipské čís. 602, f. 127b) zařadil ji autor jen s menšími stylistickými úpravami, přidav zejména charakteristické úvodní motto (‚Porte inferi non prevalebunt adversus eam‘, Mat. 16, 18), jako třetí část do své rozměrné protihusitské Trilogie, věnované hnězdenskému arcibiskupovi Mikuláši (o Pálčově Trilogii v. výše při rkpu Vat. lat. čís. 4063, dok. XIII a XVI). Jest tedy Pálčova Replika proti čtyřem artikulům, zachovaná anonymně také v rkpu kapitulní knih. pražské N IX, f. 141b až 149a (srov. Podlaha, Soupis II, str. 377), první redakcí traktátu ‚De portis inferi‘ (srov. Jar. Prokeš, M. Prokop z Plzně str. 203, poz. 160).

Poměr Repliky proti čtyřem artikulům k traktátu ‚De portis inferi‘ vyniká jasně srovnáním počátků obou spisů:

Replicacio contra quatuor articulos:
(rkp vat. č. 4150, f. 88b).

Portae inferi:
(rkp univ. IV H 17, f. 67a).

‚Omnes et singuli catholici per totam diffusi christianitatem coguntur asserere et tenere et dogmatizare in omni materia fidei, quod sancta universalis ecclesia tenet, asserit et dogmatizat et a multis centenis annorum tenuit, asseruit et constanter docmatizavit, quia auctoritas est ecclesie universalis canon divinitus inspiratus et indeviabilis regula, ad quam in tali materia fidei plus quam ad scripturam sacram vel vivacem rationem est recurrendum ab exemplo b. Augustini... Sed profecto insurexere filii Belial et precursores Antichristi, Wiclefiste et Hussite, qui sacram scripturam sensu maritantes adulterino et supra auctoritatem ecclesie se efferentes multa credunt, tenent et asserunt, que nunquam sancta universalis ecclesia credidit, tenuit et asseruit, nec hodie credit, tenet et asserit, dicentes etsi non verbo, tamen facto in hoc vestigia patris sui dyaboli imitantes‘ etc.

‚Porte inferi non prevalebunt adversus eam, Mat. XVI. Auctoritas ecclesie tanta est, quod arcat omnes fideles suo decreto et constitutione, maxime in materia fidei et aliis anaxis, quemadmodum auctoritas s. scripture omnes constringit ad credendum, tenendum et asserendum, quod ipsa fideliter credit, tenet et asserit et ad reiciendum et non tenendum, quod ipsa reprobatur et non tenet teste b. Augustino... Sed profecto insurexere filii Belial et precursores Antichristi, Wiclefiste et Hussite, qui sacram scripturam sensu maritantes adulterino et supra auctoritatem ecclesie se efferentes multa credunt, tenet et asserunt, que nunquam universalis sancta ecclesia credidit, tenuit et asseruit, nec hodie credit, tenet et asserit, dicentes etsi non verbo, tamen facto in hoc vestigia patris sui dyaboli imitantes‘ etc.

XIX. F. 108a—109b: *Sermo ad clerum magistri Stephani [de Pálec].* ‚Iuxta exigenciam temporis iam currentis...‘ × ‚cui commissa est ovium cura pastoralis Salvatore...‘

Z Pálčova nedatovaného kázání ke kleru zachována jen úvodní část. Jest to nepochybně Pálčovo kázání k polskému kleru, shromážděnému v září roku 1420 na synodě v Kališi, svolané arcibiskupem hnězdenským Mikulášem na poradu o opatřeních proti českému kacířství (srov. Starodawne prawa p. pomniki IV, 257 a J. Fikrle Č Č H IX, 424—5). Obsah kázání prozrazují počáteční slova (f. 108a): ‚Infamiam regni Bohemie propter discrepantiam in fide vehementer execror, ex qua nedum regnum olim christianissimum infamatur, sed per proprios regnicolas miserabiliter devastatur, ut cottidiana auditus docet veridica resonancia; et timens, ne satore zyanie seminante consimilis discordia fidei in hoc regno inclito, oriatur, ex qua utriusque status spiritualis et secularis, ut heu in Bohemia factum est, destructio committatur, vos adhortari, ut in fide sitis omnes unanimes, non inmerito iudicavi. Et quamquam huiusmodi infamiam *regni nativi* et depopulationem velud alter

Jeremias Jerusalem excidium cordialiter in me plango et defleo, verum tamen aliquam consolacionem ex hoc occasionaliter percipio... Jest to snad totéž kázání, jehož se dovolává Páleč ve své Replíce proti čtyřem artikulům, kde asi jen nedopatřením mluví o synodě hnězdenské (rkp Vat. lat. čís. 4150, f. 105b): „ut ostensum est [že čtvrtý artikul jest ‚hereticus, scandalosus‘ etc.] in sermone in proxima sinodo in Gnezna predicato (srov. traktát ‚De portis inferi‘, rkp univ. IV H 17, f. 87a).

XX. F. 110a—118a: *Tractatus compactatorum ex sermone Joh. de Polomar*. „Magister scimus, quia verax es et viam dei in veritate doces...“ × „ad pacem et gloriam perveniat sempiternam per eundem dominum nostrum Jesum Christum“ etc.

Řeč, kterou jménem poselstva Basilejského koncilu přednesl v Praze 18. listopadu 1433 před českým sněmem Jan Palomar, vyskytuje se v četných rukopisech; posledně ot. v M C I, 484—492. Srov. níže čís. XXIV.

XXI. F. 118a—121b: *De sacramento eucaristie*. „In nomine domini et salvatoris nostri Jesu Christi, de cuius sacratissime eucaristie sacramento tractaturi sumus...“ × „Ecce, quantum malum.“

Návrh poslu Basilejského koncilu na dohodu v otázce přijímání pod obojí, přednesený 21. listopadu 1433 (srov. M C I, 452) Janem Palomarem českému sněmu v koleji Karlově. Ot. posledně M C I, 493—5; srov. níže dok. XXV.

XXII. F. 122ab: [*Epistola fratris Mauricii ad Johannem, episcopum Lithomyšlensem*]: An sanguis, apparens in hostia, sit vere Christi sanguis. „Reverendissimo in Christo patri et domino Johanni, ... episcopo Luthomyslensi frater Mauricius...“ × „proxime prosequens hec describo.“

XXIII. F. 123a—129b: *An sanguis Christi in resurreccione fuerit reassumptus*. „Quia katholice veritatis inquisicio ex articulis fidei ordinatissime deducitur...“ × „qui in domo domini speculatores sunt divinitus collocati.“

XXIV. F. 132a—137b: [*Propositio Joh. de Palomar ad generalem congregationem regni Bohemiae, facta 18. nov. 1433*]. „Ma-

gister scimus, quia verax es et viam dei in veritate doces...“ × „ad pacem et gloriam perveniat sempiternam per eundem dominum nostrum Jesum Christum“ etc.

Totéž výše v čís. XX.

XXV. F. 138a—140b: [*Propositio legatorum concilii Basiliensis, facta Pragae 21. novembris 1433*]. „In nomine domini et salvatoris nostri Jesu Christi, de cuius sacratissime eucaristie sacramento tractaturi sumus...“ × „Ecce, quantum malum.“

Totéž výše v čís. XXI.

XVI. F. 144a: *Hec scedula sic est per deputatos concilii Basiliensis data et ambasiatoribus ad Boemiam tradita*. „Sacrum concilium tanquam pia mater cupiens reparare filios...“ × „super omnibus predictis.“

Instrukce pro posly Basilejského koncilu, vyslané v první polovici září 1433 do Čech; ot. v M C I, 732.

XXVII. F. 144b—145a: *Forma trium articulorum, missorum per ambasiatores concilii Basiliensis ad Boemiam 1433, quinta septembris*. „Circa materiam de cohibicione et correpcione peccatorum, in qua posuistis articulum...“ × „usurpari sine sacrilegii reatu non possunt.“ Ambasiatores fuere d. Philibertus, episcopus Constanciensis Rothomagensis provincie, Johannes de Polomar, auditor pallacii, magister Henricus Dock [sic] de Bremis, doctor theologie, et magister Martinus, decanus Turonensis, baccalarius formatus.

Návrh Basilejského koncilu z 5. září 1433 na dohodu Římské církve s husity, přednesený 18. listopadu 1433 před českým sněmem Janem Palomarem; ot. v M C I, 490—1.

XXVIII. F. 145a—147b: *Compactata*. „In nomine d. nostri Jesu Christi. Hec, que infrascripta sunt, per gratiam spiritus sancti concordata sunt... Primo dicta congregacio nomine dictorum regni...“ × „habet illam potestatem coactivam seu exercicium iurisdictionis.“

Formulace kompaktát, vzešlá z listopadových porad 1433, ot. v A Č III,

398—412 a M C I, 495—501; závěrečné odstavce (9 a 10) cedule C čtou se jako marginalie na f. 144b.

XXIX. F. 147b—148b: *Copia bulle misse per Martinum presbyterum in Crudim et Przko lamulum de Praga 1434.* „Sacrosancta... Auditis et intellectis, que dilectus ecclesie filius magister Martinus Beruerii...“ × „cognoverit melius expedire.“ Datum Basilee, V kalendas marcii a. d. M CCCC XXXIIII.

List Basilejského koncilu z 25. února, zasláný do Čech po Martinovi z Chrudimě. Čte se i v jiných rkpech (srov. rkp univ. I G 11c, f. 59ab); ot. s datem 26. února u Mansiho XXX, 823, český překlad v A Č III, 417—8. S předchozími úmluvami listopadovými (čís. XXVIII) jest list spojen poznámkou: „Post vero, quia propter aliquorum renitenciam tractatus iste firmari non potuit, sed instabant, quatinus per literas concilii mandaretur omnibus de regno, quatinus sacramentum sub utraque specie sumerent, hinc miserunt Martinum presbyterum in Crudim et quendam secularem de Praga Przsko ad sacrum concilium, qui id petebant, sed responsum est eis per bulam sequentem.“

XXX. F. 148b: *Decretacio facta de articulo sub utraque specie per sacrum concilium Basiliense.* „Sacrosancta... Ut lucidius videatur pro declaratione katholice veritatis...“

Dekret Basilejského koncilu o přijímání sv. oltářní z 23. prosince 1437; srov. výše čís. XII.

XXXI. F. 149a: *Articuli editi per magistros et clerum Pragensis ac dominos consules comunitatis Pragensis, obliti domino* [in margine: *Johanni dicto Caruial*] *cardinali s. Angeli, quando eos visitavit, ut ipsos approbaret, feria quarta circa festum Viti anno etc. 1448* [alia manu: *sed non approbavit, sicut nec potuit*]. „Primus: Quod compactata cum ecclesia facta ab omnibus efficaciter teneantur...“ × „Septimus: Quod omnes sacerdotes et monachi Pragenses sint sub obediencia magistri Przibram (původně: Zogenzan) et magistri Procopii; si autem quispiam ad hec nollet consentire, talis non debet foveri, sed videat, ne ipsum dampnum consequatur.“

Články pražských mistrů a kněžstva, předložené 10. května 1448 kardinálovi Karvajalovi. O záhadách, jež jsou s tímto dokumentem spojeny, srov. Jar. Prokeš, M. Prokop z Plzně str. 232—4 (poz. 588).

XXXII. F. 150a—151a: *Generalis persuasio, ne Bohemis indulgeatur communio eucaristie sub utraque specie.* „Hii in furore suo occiderunt clerum et voluntate sua suffodere nitebantur fidei murum...“ × „Item de restitutione ablatorum, ne de malicia commodum reportent. Hec dicantur eisdem.“

Anonymní traktátek, shrnující důvody, proč nemá býti Čechům povolováno přijímání pod obojí. Vznikl nepochybně v době jednání husitů s koncillem, jako podobné projevy v čís. XXV a XXXVI. Opětné zdůraznění nesnázi obchodních styků s Čechy přijímajícími z kalicha (srov. f. 150b: „Item mercatores nostri intrantes et ritum eorum non servantes ab ipsis spernentur“) zdá se ukazovati na německé prostředí, z něhož nejspíše projev vyšel.

XXXIII. F. 156a—157a: *Solucio questionis r. p. d. p. Polmar... ad interrogata magistri Rokyczan de Bohemia in sacro concilio Basiliensi in presencia quatuor nacionum... „Interogasti me, an communio sub utraque specie naturaliter bona...“* × „plus quam oportet etc.“

Hec solucio facta est in Basilea tempore sacrosancte sinodi Basiliensis super articulos sub utraque specie per venerabilem doctorem... contra M. Rockesanum satrapam pro tunc Bohemorum, anno 1432 [sic] etc.

Podle rkp univ. knih. pražské I G 11c, f. 11a—13b, kde se čte totéž, byl tazatelem M. Payne.

XXXIV. F. 160a—168a: *Compactata et concordata in Praga inter reverendos in Christo patres et dominos s. Basiliensis concilii ad regnum Bohemie et marchionatum Moravie legatos ex una et generalem congregationem predicti regni et marchionatus die ultima mensis novembris a. d. M^o CCCC XXXVIII°.*

1. Forme literarum, in quibus inseruntur compactata sigillata et expedita Iglavie (A Č III, 442—4);

2. Forme executorie super compactatis, date per Bohemos (A Č III, 434—6);

3. Copia mandati pro obediencia sub sigillo regni, dati dominis legatis Yglavie (srov. rkp univ. XI C 9, f. 188);

4. Execucio dominorum legatorum super compactatis, data Bohemis (A Č III, 421—6);

5. Forma mandati ad prelatos, data Bohemis Iglavie die annunciacionis b. virginis a. d. etc. XXXVI (Palacký U B II, čís. 968, dok. A, str. 461—3);

6. Forma alicuius mandati ad principes Bohemie, data Iglavie in presencia imperatoris die annunciacionis b. virginis anno XXXVI (Palacký U B II, str. 463—4, dok. B);

7. Copia mandati ad subditos regni Bohemie et marchionatus Moravie pro pace servanda, dati dominis legatis presente imperatore Iglavie XV. augusti a. d. M CCCC XXXVI° (datum dokumentu 12. července; srov. rkp univ. XI C 9, f. 192a);

8. Copia salvi conductus dati dominis legatis Iglavie in recessu domini imperatoris ab Iglavia pro transitu ad Pragam (Datum Prage, a. d. CCCC XXXVI feria II in vigilia b. Laurentii martiris gloriosi; srov. rkp univ. XI C 9, f. 192a).

XXXV. F. 170ab, 173ab: *Qualiter persuadendi sint layci Bohemie et Moravie ad abolendam communionem sub utraque specie, secuntur motiva vulgaria.* „Quod Bohemi non sacerdotes assumerent cum ecclesia similem ritum, sc. sacre communionis sub specie panis, procuraretur primo . . .“ × „Item per universitatis confirmationem possent fieri hiis temporibus heresum disensiones, cum ibi etc.“

Anonymní traktátek svým obsahem druží se k projevům, uv. v čís. XXXII a XXXVI. Podává rady, jak má býti na Čechy laiky působeno, „quod assumant ritum unius speciei ad honorem sedis apostolice et tocius ecclesie a spiritu sancto recte in hiis, que fidem concernunt et sacramenta ac eciam ritum sacramentorum et summittant se in hoc et aliis determinacioni sedis apostolice.“ Autor žádá jednotu zemí českých a rakouských pod jedním panovníkem; „amicicia requirit multum convictum, precipue parcium et terrarum vicinarum, quales sunt regnum Bohemie et marchionatus Moravie ex una parte et dominium Austrie ex altera parte; hec eciam deberent in amicicia et concordia ac pace plus uniri, cum unum dominum debeant habere.“ Přijímání pod obojí nemůže býti v zájmu jednoty Čechům povoleno, i kdyby bylo dovolené: „Item si eciam liceret communicare sub utraque specie tantum, non expedit propter scandallum pusillorum. Scandala enim sunt maxime contra caritatem fraternam. Modo licet in communionem duplicis speciei nobiles aut alii maiores et discrete persone non scandalisarentur, tamen simplices, sicut dicit apostolus.“ Vrátili-li se Čechové k církevní jednotě, vzejdou jim odtud nejen zisky morální, nýbrž i hmotné: „si plene obedirent sedi apostolice, universitas stu-

dii sui plus augmentaretur, plures scolares et magistri advenirent, item plures mercatores et mechanici etc.“ Traktátek vznikl nejspíše ještě před přijetím Zikmundovým za krále českého („expectetur, quousque uniti sint et obediens ecclesie in fide et ritibus et postquam acceptabunt regem suum“), snad již v letech dvacátých (o Basilejském koncilu není zmínky).

XXXVI. F. 171a—172a: *Motiva, ne laicis in Bohemia et Moravia communicatio calicis concedat, scripta ad concilium Basiliense ex Wienensi studio.* „Primum, quia ad hoc nulla videtur esse sufficiens causa . . .“ × „sibi specialiter assistet contra hereticos tandem perducendo in locum sanctum suum, sc. ecclesie triumphantis, amen.“

Projev vídeňské university, adresovaný Basilejskému koncilu, obrací se důrazně proti ústupkům Čechům v otázce kalicha a řadí se k projevům, uvedeným výše pod čís. XXXIII a XXXV, z nichž jest nejvýraznější. Ač nedatován, spadá nepochybně do doby jednání koncilu s husity v l. 1433—36; jest velmi pravděpodobno, že právě tato „Motiva“ vídeňských mistrů přiměla roku 1434 nebo 1435 Palomara k obhajobě politiky Basilejského koncilu obratným Dialogem o kompaktátech (rukopisný nadpis: „Johannes Palomar scribit de quodam milite et monacho in silva Vienensi de compactatis loquentibus.“ Palomarův Dialog zachován v rkp třeboňském A 16, f. 263a—264b; srov. také R. Urbánek, České Dějiny III₁, str. 115). Projevu vídeňských mistrů z tohoto rkp užil již Palacký (Dějiny III₃, str. 118, poz. 115). Důvody proti ústupkům husitům v otázce kalicha shrnula vídeňská universita v jedenácti bodech:

K povolení přijímání pod obojí Čechům není dostatečné příčiny, poněvadž Čechové nemají pro ně dostatečné mravní kvalifikace. Koncil nemá se dáti svěsti slibem Čechů, že se chtějí v ostatních člancích řídit rozhodnutím církve a zachovávat mír s ostatními věřícími, neboť Čechové se již častěji při jednání objevili nestálými a jsou známi jako rušitelé slibů (f. 171a: „quia in tractatibus pluries sunt instabiles et sponsionum fractores comperti“). Povolení kalicha dalo by Čechům příčinu k pýše a marné slávě, poněvadž usilují o kalich jen proto, aby se zdáli spravedlivými a aby okrášlili své nesčetné zločiny ličidlem spravedlnosti; dále také aby se zdálo, že oni zvítězili nad koncilem, a aby byli pokládáni za slavnější mezi ostatními věřícími (neúplný citát u Palackého l. c.); konečně pak aby ukázali, že jejich kacíři (t. j. Hus a Jeronym) byli nespravedlivě odsouzeni církví a že jsou naopak ctihodnými světcí, a aby oloupili kněžstvo. Jestliže Čechům bude povolen kalich, zachovávaný v prvotní církvi („hunc ecclesie primitive ritum“), pro nějž bojovali jen sami, bez pomoci ostatních, ba proti ostatním věřícím, tím spíše pak oni s ostatními, budou-li chtít, dosáhnou buď válkou nebo šířením kacířství ji-

ného zvyku (,ritus') prvotní církve, totiž chudoby kněžstva, pro nějž by získali nejen velkou podporu laiků, nýbrž i oporu v Písmu a v starých zvyklostech. Podle příkladu svatých otců mají býti kacířství vykořeněna tím, že se jim neposkytne žádných ústupků. Povoláním přijímání pod obojí vzniklo by nebezpečí bludu, že kalich jest nutný k spasení, že přijímáním pod obojí dosáhne se větší slávy a že pod způsobou chleba jest obsaženo jen tělo Kristovo. Opatřením, že kněží budou poučovati lid, že pod každou svátostnou způsobou jest obsažen celý Kristus, není dána záruka, že budou odstraněny ostatní bludy o svátosti oltářní. Při podávání laikům z kalicha nelze se vhnouti mnohé neúctě. Povoláním kalicha by povstalo také velké pohoršení, neboť by se vynořila otázka, jak je možno, že nezměnitelný duch sv., znající vše budoucí, vnukl otcům Kostnického koncilu, že laický kalich nemá býti trpěn, což nyní, ačkoli dřívější okolnosti stále trvají, by dovoloval změnit. Z toho by mohlo býti odvozováno, že lze víru měnit. Jiní by ukazovali na to, proč vlastně bylo vylito na obhajobu ustanovení Kostnického koncilu tolik krve, z čehož pak hrozí nebezpečí, že se nikdo příště nebude chtít vydat v nebezpečenství, aby hájil církevních nařízení. Jest se konečně obávati toho, že židé a pohané budou méně ochotni přestoupiti ke křesťanství, v němž panuje nejednotnost. Povoláním kalicha vzniká nebezpečí nesaru, schismatu a kacířství; kam vede různost obřadů při svátostech, ukázalo se nejen u Čechů, nýbrž i u Řeků. Jako jest jedna víra, jeden křest a jedna církev, tak jest nutno, aby byl jeden obřad, což povolením kalicha by bylo znemožněno. Proto koncil musí hájiti jednoty obřadů a mravů.

XXXVII. F. 174a—177a: *Responsio reverendissimi patris et domini domini Johannis cardinalis s. Angeli a latere pape sanctissimi in Christo patris et dd. Nicolai pape quinti in regnum Bohemie legati ad oblata per generalem congregationem ipsius regni* [anno 1448]. ,Magnifici, illustres . . . Pridie illustres dominationes vestre . . .' × ,quod vultis archiepiscopo providere.'

Odpověď legáta papeže Mikuláše V., kardinála Karvajala, přednesená v Praze 10. května 1448 před českým sněmem (f. 176b: ,Actum feria VI ante festum Penthecosten, XI. die — toto datum ovšem nesprávné — mensis mai a. d. M^o CCCC^o XLVIII°'; srov. R. Urbánek III., 243—4), k níž připojena poznámka o žádostech české delegace, která navštívila Karvajala den na to, v sobotu, 11. května (f. 176b—177a: ,Sabbato vero in vigilia Penthecosten domini barones quatuor' atd.).

XXXVIII. F. 179a—181b: *Compactata*. ,Vidimus bullarum s. concilii Basiliensis . . .' × ,in fidem et testimonium premis-

sorum.' Datum Prage in collegio Karoli Maioris civitatis Pragensis die XXVII mensis aprilis a. d. M CCCC XXXVII°.

Totéž jako výše v čís. I.

XXXIX. F. 182ab: *Bulla confirmationis executorum per dominos legatos*. ,Sacrosancta etc. Cum venerabilem Philibertum etc. . .'

Ratifikace Jihlavských úmluv (ot. A Č III, 443—4 a 434—6) koncilem Basilejským 15. ledna 1437.

XL. F. 183a—184b: [*Propositio compactatorum, facta Brunnae mense julii 1435.*] In bulla concilii facte fuerunt litere tenoris sequentis. ,In nomine domini nostri Jesu Christi, qui est amator pacis et unitatis . . . Nos Philibertus . . . Item auctoritate omnipotentis dei . . .'

Ot. A Č III, 421—6.

XLI. F. 184b—185a: *Copia facultatis concilii data legatis*. ,Sacrosancta . . . Cum vos ad inclitum regnum Boemie et marchionatum Moravie pro continuandis et . . . concludendis pacis et unitatis tractatibus duxerimus destinandos . . .' × ,inviolabiliter observari.' Datum Basilee II ydus marcii anno a nat. d. M CCCC XXXVI.

Plná moc Basilejského koncilu z 14. března 1436 pro legáty, vyslané k jednání jihlavskému. Ot. Cochlaeus, *Historia Hussit.* 294—5 (s datem 13. března); srov. níže dok. XLIII a XLIV.

XLII. F. 185a—186a: *Monicio s. concilii facta Boemis pro discussione articuli communionis utrisque speciei*. ,Sacrosancta . . . Cum inter alia, que primum in civitate Pragensi . . .' × ,firmiter et legaliter observabit.' Datum Basilee XVIII kal. ianuarii a. d. M CCC XXXVII (sic).

List Basilejského koncilu z 15. prosince 1436 legátům koncilu v Praze, zvoucí podle ustanovení kompaktát Čechy k diskusi o otázce nutnosti přijímání pod obojí, jež měla počítí 11. března 1437. List tento však odeslán nepochybně teprve s druhým zvacím listem z 15. ledna 1437, došed do Prahy 11. února 1437 spolu s ostatními listy koncilu z 15. ledna 1437 (srov. M C I 852, 855—6). Ot. M C II, 927—8.

XLIII. F. 186ab: *Copia facultatis dominorum legatorum exhibita coram imperatore in dieta Iglaviensi*. „Sacrosancta . . . Cum vos ad partes Boemie pro continuandis . . .” × „inviolabiliter observari.” Datum Basilee II ydus marcii anno a nat. d. M CCCC XXXVI.

Plná moc Basilejského koncilu z 14. března 1436 pro legáty, vyslané k jednání jihlavskému, určená, jak nadpis ukazuje, císaři Zikmundovi. Shoduje se téměř úplně s textem dok. LXI.

XLIV. F. 187a: *Alia copia facultatis dominorum legatorum*. „Sacrosancta . . . Cum vos ad partes Boemie et Moravie legatos nostros duxerimus destinandos . . .” × „in pleno robore permanente.” Datum Basilee III ydus marcii anno a nat. d. M CCCC XXXVI.

Plná moc (druhá) Basilejského koncilu z 13. března 1436 pro legáty, vyslané k jednání jihlavskému. Ot. Cochlaeus, *Historia Hussit.* 293, Mansi XXX, 1094 (s chybným datem 3. března).

XLV. F. 187b: *Monitoria concilii super non tollerancia communionis parvulorum*. „Sacrosancta . . . Clamore publico deferente perpendimus displicenter . . .” × „nullatenus practicari permittas.” Datum Basilee XVIII kal. februarii anno etc. XXXVII°.

List Basilejského koncilu Zikmundovi z 15. ledna 1437, aby zamezil přijímání dítek z kalicha; došel do Prahy 11. února 1437 (M C I, 852). Totéž v rkpe univ. knih. pražské I G 11c, f 59a.

XLVI. F. 191b—198a: *Tractatus prophetarum prophecieque magistri Ruperti*. „Prophete mortui sunt, Joh. VIII. Cum secundum Hilbertum de Aula celesti propheta sit revelatio . . .” × „quod malum a nobis differat pater et filius et spiritus sanctus, amen.” Explicit tractatus prophetarum prophecieque magistri Ruperti [posterius scriptum: de Bundancia nacione Anglicus], tractans de diversis plagis hereticorum; scriptum Brune, anno domini millesimo quadringentesimo vicesimo etc. contra rabidos Wiklephistas etc.

Autor spisu jmenuje se mistrem Rupertem (srov. na f. 191b: ego magister Rupertus de Bundancia, nacione Anglicus, promotus Oxonione; podobně i v explicitu) a jest, tuším, osobou jinak neznámou; není vyloučeno, že jde o pseudonym. Útočný jeho spis napsán r. 1415 nebo 1416. Terminus a

quo jsou útoky spisovatelovy na přijímání pod obojí (na př. na f. 192a: quos Wyclephistas sub utraque specie corpus domini sumentes), terminus ad quem — datum explicitu (Brno 1420) jest nepochybně datem opisu — podává prorocství na f. 196a: Quia cum scribebatur a. d. M^o quadringentesimo sexto incipiebatur tenebrosa heresis in regno Boemie et hec tenebre *durabunt* licet non ita vigorose usque *scribetur* a. d. M. CCC XIX. Tunc *erunt* duo luminaria in sua potestate et vigore, licet anno XVII *corroborabuntur* . . .; que lumina *fugabunt* tunc tenebras heresis etc.

Program svého traktátu ohlašuje autor na počátku spisu (f. 191b): Propter quod ego, magister Rupertus . . ., divina favente gracia iuxta respectum cursuum et influenciam planetarum, signorum et stellarum, a quibus inferiora vegetantur . . ., calculacionem a me diu imaginatam et multo labore et mature compositam de predictis planetarum discursibus et motibus de Wyclephistis et horum successibus duxi manifestandum, qui successus de necessitate eveniunt iuxta naturas constelacionum fieri. Krátce, ale výstižně naznačuje účel Rupertova spisu explicit: Tractatus contra rabidos Wyclephistas.

Obsahově rozpadá se traktát ve dvě části: v první obrací se proti přijímání pod obojí a podává charakteristiku husitů; v druhé, již zahajuje nadějně prorocství, že r. 1419 bude husitské kacířství zázračným způsobem zničeno, vypočítávají se tresty, které stihnou Wyclifovce.

Autor prudce útočí na Wyclifovce přijímající pod obojí (f. 192a: facies eorum non ut christianorum, sed quasi ypocritarum, homicidarum, Judeorum pallescunt) a vytýká jim, že se trojím způsobem prohřešují proti krvi Kristově (Primo in consecrando, quia quovis tempore consecrant . . .; secundo peccant in Christi sanguinem inhonorabiliter servando et in vasis inconsuetis et non ab ecclesia depictatis et consecratis, ut in flasculis et in ollis . . .; tercio peccant eodem sanguine Christi laycalem populum communicantes, f. 192b). Autoritu: Nisi manducaveritis (Jan 6, 53) vykládá o nutnosti duchovního, nikoli svátostného přijímání; někteří kacíři, jako Nestorius, Pelagius, Ciprián a Donát špatně rozuměli uvedenému místu Písma a proto podávali laikům pod obojí. Z nich zejména Nestorius setrval tvrdošíjně, ač odsouzen, ve svém bludu, a proto „noví kacíři měli by se spíše jmenovati Nestoriáni, nikoli Wyclifovci“. Stejně vyvrací poukaz na Korintské: quia ab hereticis seducti fuerunt. Wyclifovci se prohřešují na krvi Kristově ještě více než Židé a jako Antikristi se vynášejí nad kněze boží. Narážejí na Husa (srov. také f. 196a, kde autor uvádí, že stoupenci nového směru sami se zvou stoupenci Husovými: Sic et ipsi dicunt et gloriantur dicentes: Ego sum Hus et tenens heresim perversam etc.), uvádí autor šest paralel mezi špatnými vlastnostmi husy a Wyclifovců, jimž spílá, že, naplnění ďábelskou lstivostí,

chtějí zničití církev Kristovu. Dalším proroctvím otevírá pak radostnou perspektivu těm, kteří zůstali věrni pravověří: kacířství zahalilo českou zemi r. 1406 a potrvá až do r. 1417 po př. 1419, kdy povstanou dvě světla, z nichž jedno osvítlí den, t. j. duchovenstvo, druhé pak noc, t. j. moc světskou. Tato světla zaplaší temnoty kacířství a zničí Wyclifisty (spoliabunt corpore Wycliphistas). Mezi třemi kategoriemi kacířství patří Wyclifovci do třetí, nejhorší a takový bude také jejich trest. Od tohoto přísného, ale zaslouženého rozsudku není odvolání.

Srov. Jar. Prokeš, M. Prokop z Plzně str. 38 a 198 (poz. 127).

5. VAT. LAT. č. 4177.

Kodex papírový XV. stol., rozměrů 29.5×22 cm, 130 ff. (textu 125 ff.), 2 listy nové předsádky. Vazba rukopisu pergamenová, jednoduchá, z doby papeže Pia IX., jehož znak vyryt na hřbetu. O obsahu Palacký, Ital. Reise str. 59.

I. F. 9ab: *Epistola prima sacri concilii Basiliensis ad Bohemos*. ‚Sacrosancta Basiliensis synodus . . . Compulit nos caritas Christi egredi de terra nostra . . .‘ × ‚Rogamus autem, ut viros tales mittatis . . . qui vivit benedictus in secula, amen.‘ Et sic finit prima epistula ad Bohemos.

Památný list Basilejského koncilu z 15. října 1431, zvoucí husity k přátelskému jednání do Basileje; vyskytuje se v přečetných rukopisech a byl několikrát otištěn (srov. Mansi XXIX, 233—6, M C I, 135—7, M C II, 38 až 40).

II. F. 10ab: *Epistola secunda missa per concilium Basiliense ad Bohemos*. ‚Sacrosancta . . . Dum eminentissimam redemptoris nostri dileccionem . . .‘ × ‚et cognitione veritatis deifice perducere dignetur, amen.‘ Datum Basilee in nostra congregacione generali die sabbati VIII. die mensis marcii anno a nativitate d. M CCCC XXXII sub sigillo rev. in Christo patris d. Philiberti episcopi Constantiensis provincie Rothomagensis, quo de presenti utimur.

List Basilejského koncilu do Čech z 8. března 1432 ot. Martène-Durande VIII, 78—80, Mansi XXIX, 415—7; XXX, 99—101.

III. F. 21a—125a: [*Acta concilii Constantiensis*].

1. f. 21b—22a: Quod nullus presbyter sub pena excommunicationis communicet populum sub utraque specie. ‚Item ipsa sancta synodus decernit et declarat . . .‘ × ‚auxilio brachii secularis‘ (závěrečný odstavec zákazu Kostnického koncilu přijímání pod obojí z 15. června 1415, ot. v. d. Hardt IV, 334);

2. f. 22b—25a: Articuli Joh. Wicleff per Bertoldum Wildungen auditorem lecti. ‚Sicut Christus est simul deus et homo . . .‘ × ‚dictorum articulorum, ut sequitur.‘

3. f. 25a—31b: *Condemnacio articulorum Joh. Huss.* ‚Sacrosancta . . . Auditis diligenter et examinatis libris . . .‘ (dekret Kost-

nického koncilu z 6. července 1415, v. d. Hardt IV, 407—8); *Articuli damnati Joh. Huss. 'Unica est sancta universalis ecclesia...'* × *'remitto me ad dominos theologos'* (totéž také na f. 107a až 111b; ot. v. d. Hardt IV, 407—30);

4. f. 31b: *Cedula manu propria Joh. Huss scripta, per Bertoldum Wildungen lecta. 'Ego Joh. Huss, in spe Jesu Christi timens deum...'* × *'ista dico et scribo libere et voluntarie'* (prohlášení Husovo z 1. července 1415, ot. v. d. Hardt IV, 430);

5. f. 33b—34a: *Combustio librorum Joh. Huss et Wicleff. 'Finita autem sessione...'* × *'vocatis et rogatis'* (ot. v. d. Hardt IV, 445—6);

6. f. 34a—35b (totéž také na f. 105b—107a): *Articuli Joh. Wicleff. 'Substantia panis materialis...'* × *'introduce sunt a dyabolo'* (ot. v. d. Hardt IV, 153—5);

7. f. 38a—53b: *Articuli dati in causa fidei contra Jeronimum de Praga. 'Coram vobis reverendissimis patribus...'* × *'longe puto relegatum'* (ot. v. d. Hardt IV, 634—85);

8. f. 53b—54a: *Littera testimonialis, quam Jeronimus fecit sigillari super expurgacione ablata* (ot. v. d. Hardt IV, 685—6);

9. f. 54a—55b: *Citacio contra Jeronimum decreta* (ot. v. d. Hardt IV, 686—7).

6. VAT. LAT. č. 4934.

Kodex papírový stol. XV., rozměrů 29.5×21 cm, ff. 304 (textu 303, 1 f. indexu; f. 15 vyříznuto), 2 listy pergamenové předsádky. Vazba stará, v červené kůži s vtištěnými ozdobami, z doby papeže Pavla V. (znak Borgheský jak papeže, tak i kardinála-bibliotekáře, Scipiona Borghese, na přední a zadní desce vazby). Srov. Palacký, *Ital. Reise* 59.

I. F. 187a—216b: *Proposita, ut puto, coram sacrosancto concilio Basiliensi per venerabilem patrem Egidium Carlerii s. theologie professorem, decanum Cameracensem, contra errores Bohemorum sive Pragensium* (pod tím jinou rukou: *articulus, quod ecclesiastici et discipuli domini non debent habere possessiones temporales; credo, quod non sunt Carlerii. 'Deus in adiutorium meum intende...'* × *'hec sunt patres reverendissimi, patres christianissimi, que circa hunc articulum censui esse dicenda... per ipsum, qui via est, perveniamus ad vitam gracie in presenti et glorie in futuro, amen.'*

Není to, jak v rkpe dodatečně správně poznamenáno, řeč Jiljího Charliera, nýbrž Jana Palomara, přednesená na koncilu Basilejském mezi 23. až 28. únorem 1433 jako odpověď Petrovi Paynovi proti článku o chudobě kněžstva. Rozsahem shoduje se s textem rkpu Palat. lat. čís. 599, dok. VIII; srov. rkp Ottob. lat. čís. 350, dok. V. Ot. Mansi XXIX, 1105—53, Hardouin VIII, 1909—39.

II. F. 217a—227b: [*Epilogus Replicae Johannis de Palomar.*] *'In nomine sancte et individue trinitatis... Hiis, que pro divini imploracione auxilii...'* × *'a manibus tuis.'*

Závěr předešlé řeči Palomarovy; ot. Mansi XXIX, 1153—1168, Hardouin VIII, 1939—50.

III. F. 227b: *Cedula, data per magistrum Petrum Anglicum ultra suam propositionem de temporalitate etc. 'Hec verba sunt, que die hesterna...'* × *'bona temporalia a viris ecclesiasticis habitualiter delinquentibus.'*

Dodatek Paynův k otázce o chudobě kněžstva, předložený Basilejskému koncilu 28. ledna 1433 (srov. M C I, 270); byl čten v generální kongregaci koncilu 4. února (Haller C B II, 334). Ot. (s chybným datem: 4. ledna) Martène-Durande VIII, 251—2, Mansi XXX, 260; M C I, 270.

IV. F. 229a—302a: *Secundus articulus de punitione peccatorum publicorum*. ‚Audistis reverendissimi patres . . . profundam, precelsam et veram posicionem de communione divinissime eucharistie . . . Iam precor pacienter aures comodate facite . . .‘ × ‚in secula seculorum, amen‘. Explicit responsio magistri Egidii Carlerii decani Cameracensis ad secundum articulum Bohemorum, videlicet de punitione peccatorum publicorum etc.

Odpověď Jiljího Charliera Mikuláši z Pelhřimova o trestání veřejných hříchů, přednesená v Basileji mezi 13.—17. únorem 1433. Ot. Mansi XXX, 868—972, Hardouin VIII, 1759—1824; srov. rkp Palat. lat. čís. 599, dok. IV.

7. OTTOB. LAT. č. 348.

Kodex papírový stol. XV., rozměrů 30.5×21 cm, ff. 305 (textu 304), 2 listy pergamenové staré předsádky (na předním nalepen štítek s indexem, na zadním notářský instrument z r. 1416), 2 listy nové předsádky. Vazba pergamenová, jednoduchá, z doby papeže Pia IX., jehož znak vyryt na hřbetu. Srov. Palacký, Ital. Reise str. 60; B. Dudík, Iter Romanum I, 227—8.

I. F. 1a—71a: *Incipit disputatio eximii s. theologie professoris magistri Johannis de Ragusio contra articulum communionis laicalis sub utraque specie contra Johannem de Rokyczano in s. concilio Basiliensi facta*. ‚Reverendissimi reverendique . . . Post valde utilem et preecessariam exhortacionem . . .‘ × ‚ad laudem omnipotentis dei et exaltacionem fidei katholice, amen.‘

Finis est posicionis et responsionis magistri Johannis de Ragusio s. theologie professoris ordinis fratrum Predicatorum, facte in s. generali Basiliensi concilio ad dicta magistri Johannis de Rochyciana in articulo communionis sub utraque specie.

Odpověď Jana z Dubrovníka Janovi Rokycanovi proti přijímání pod obojí, přednesená na koncilu Basilejském mezi 31. lednem až 11. únorem 1433; ot. Mansi XXX, 699—868.

II. F. 74a—108a: *Replicacio Rokyczani heretici maledicti contra determinacionem propositionis magistri Johannis de Ragusio s. theologie professoris eximii disputate in s. concilio Basiliensi*. ‚Quia regnum dei non est in sermone, sed in virtute . . .‘ × ‚quam spiritu sancto dirigi novit.‘ Hic est finis posicionis Rokyczani.

Odpověď Jana Rokycany na předešlou posici Jana z Dubrovníka o přijímání svátosti oltářní, přednesená v Basileji mezi 2. až 10. březnem 1433. Srov. Haller C B II, 360—8, M C I, 285—6, M C II, 324; obsah u Petra ze Žatce M C I, 318—23.

III. F. 112a—181a: *Replicacio reverendi magistri Johannis de Ragusio contra Hussitas*. ‚Reverendissimi reverendique patres . . . Ad replicas magistri Johannis de Rochisana facturus dei gracia intrepide responsionem . . .‘ × ‚qui est benedictus in secula, amen.‘ Sit laus deo.

Explicit disputacio excellentis s. theologie professoris magistri Johannis de Ragusio contra articulum communionis lay-

calis sub utraque specie contra Johannem de Rokyczano hereticum in s. concilio Basiliensi.

Replika Jana z Dubrovníka proti přijímání pod obojí, přednesená jako odpověď na předešlou Rokycanovu repliku na počátku dubna 1433 (srov. C B II, 379, C B V, 45—6, M C I, 336—7); čte se také v rkpe univ. knih. pražské IX D 10, f. 181a—252b.

IV. F. 184ab, 197a: [*Articuli Hussitarum*]. ‚Pateat omnibus fidem veram sectantibus, quod hos articulos sequentes novi heretici tenent contra statuta et ordinem s. matris ecclesie et contra Romanam ecclesiam. Primo enim missas non legunt debito modo...‘ × ‚Item serenissimum imperatorem regem Ungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie, dicunt esse scismaticum hereticum et contrarium legi divine.‘

Ot. v příloze.

V. F. 185a—257b: *Contra articulum communionis eukaristie sub utraque specie populo laycali per magistrum Andream de Korkorsino doctorem s. theologie in universitate Cracoviensi concepta*. ‚Secundus articulus Hussitarum fuit iste...‘ × ‚sed Hussite pro maximo argumento pro se allegant ecclesiam primitivam.‘

Fotografický snímek traktátu uložen v Čsl. stát. historickém ústavu vydavatelském. O autorovi srov. J. Fijašek, *Mistrz Jakób z Paradyža etc.*, sv. I a II, passim; K. Kolbuszewski, *Ruchy husyckie w Polsce i wplyw ich na piśmiennictwo, Reformacja w Polsce* roč. I, str. 171—3.

VI. F. 259a—280a: *Processus iudiciarius cum articulis contra Jeronimum de Praga hereticum, habitus in Wyenno coram officiali et doctoribus s. theologie et iuris canonici universitatis Wyennensis*. ‚In nomine domini amen. Anno a nativitate eiusdem...‘ × ‚in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.‘

Ot. z tohoto rkpu L. Klicman, *Processus iudiciarius contra Jeronimum de Praga habitus Viennae* a. 1410—1412 (Historický archiv Čes. Akademie čís. 12, r. 1898).

VII. F. 289a: *Decretum s. concilii Basiliensis in trigesima sessione*. ‚Sacrosancta... Ut lucidius videatur pro declaratione catholice veritatis...‘

Dekret Basilejského koncilu o přijímání sv. oltářní z 23. prosince 1437; ot. M. C II, 1112. Srov. rkp Vat. lat. čís. 4150, dok. XII.

VIII. F. 289ab: *Decretum Constanciensis s. concilii de non communicando populum laicalem sub utraque specie corporis et sanguinis domini sacramentaliter*.

Dekret Kostnického koncilu proti přijímání pod obojí z 15. června 1415; ot. v. d. Hardt IV, 333—4.

IX. F. 290a—300a: *Articuli et errores Johannis Rokyczane, quos contra s. ecclesiam Romanam et universalem prosequitur, tenet, dogmatizat, multiplicat, augmentat, qui ex sermonibus, ex operibus et factis suis et suorum illiciti sunt non putative, sed veridice*. ‚Circa cultum adoracionis Jesu Christi. Primus, quod ipse sequendo Nestorium...‘ × ‚quam crudelem debellatorem paciatur fides catholica, sedes apostolica et religio christiana.‘ Sabato post Cantate a. d. millesimo quadringentesimo sexagesimo primo Prage collecta etc.

Anonymní katolické žaloby proti Rokycanovi z r. 1461 jsou rozděleny na tři části.¹⁾ V první (f. 290a—298b) vypočítává se 65 bludů a odchylek Rokycanových od učení Římské církve, jež na několika místech dokládá autor Rokycanovými výroky, pronesenými na kázáních (na třech místech tato kázání přesně datována: ‚Hec dogmatizavit a. d. M CCCC LIII in die Philippi et Jacobi,‘ f. 290a; ‚dominica quarta post Trinitatem a. d. M CCCC LIII,‘ f. 290b; ‚feria secunda Penthecosten a. d. M CCCC LIII,‘ f. 290b). V druhé části (f. 298b—299a), nadepsané: ‚Secuntur excessus et crimina Rokyczane, propter que inhabilis est ad sacerdocium et ad alias dignitates spirituales etc.‘, vypočítávají se mravní úhony a nedostatky Rokycanovy, které ho činí nezpůsobilým pro úřad kněžský (zde mimo jiné zpráva o vině Rokycanově na porážce Pražanů u Malešova, cit. Jar. Prokešem v Č M M 1926, 718). V třetí části (f. 299b—300a), nadepsané: ‚Sequuntur statuta, que fecerat, quando Pragam obtinebat per prius post tradimentum ducis Sigismundi Poloni, ex quibus cognoscetur fides illius et religio ad ecclesiam Romanam,‘ citují se zkomolené (jsou tu obsaženy také články, jež se čtou teprve v Rokycanových podmínkách ke smíru strany mírné s konservativní z r. 1429, U B II, č. 610) arti-

¹⁾ Jest asi, jak naznačeno již zde v úvodu, nepochybně, že r. 1461 jest datum opisu, nikoli vzniku žalob. Otázka přesnějšího jejich vročení, jakož i poměru k ostatním známým žalobám na Rokycanu, o nichž z části řeč níže, vyžádá si zvláštního podrobnějšího rozboru, jež připravuje prof. R. Urbánek.

kule, vyhlášené po převratu a vypuzení konservativců r. 1427 (ot. v A Č III, 261—4).

Žaloby katolického anonyma z r. 1461 jsou nepochybně závěrečným dokumentem kampaně namířené proti Rokycanovi, zahájené se strany konservativních husitů listem M. Jana z Borotína r. 1435 (ot. chybně Höfler II, 832—5 s datem 1437; datum 1435 v rkpe univ. knih. pražské IX B 9), se strany katolické žalobami z r. 1445 (ot. Zd. Nejedlý Č Č M 1899, 532—4); po nich v zápětí následovalo zrušení kompaktát a ovšem také definitivní zničení naděje a snah mírných husitů, že Rokycana bude uznán kurii arcibiskupem. Žaloby z r. 1461 přinášejí podobně jako žaloby Václava z Krumlova z r. 1455 několik důležitých zpráv přes to, že jsou pramenem svrchovaně nenávisným (Rokycana se na př. tituluje: ‚stultissimus hominum‘, f. 291a; ‚vilis asinus‘, f. 297a atd.) a tendenčním. Tytéž žaloby katolického anonyma na Rokycanu ičtou se nepochybně v rkpe Petrohradském IV F 102. Se žalobami jest pak v úzké souvislosti rovněž anonymní ‚Dialogus inter catholicum et legistam‘ (rkpný nadpis: ‚Tractatus cuiusdam katholici per modum dialogi factus argumentative‘) v rkpe Třeboňském A 19, f. 288b—359b (zpráv jeho užil Jar. Prokeš, M. Prokop z Plzně, passim).

8. OTTOB. LAT. č. 350.

Kodex papírový druhé pol. XV. stol., rozměru 32×21.5 cm, ff. 398, 2 listy staré předsádky (na předním index), 2 listy nové předsádky. Vazba rukopisu jednoduchá, pergamenová, z doby papeže Pia IX., jehož znak vyryt na hřbetu. Srov. Palacký, Ital. Reise str. 60; B. Dudík, Iter Romanum I, 278, poz. 1.

I. F. 1a—71a: *Tenor responsionum magistri Johannis de Ragusio per concilium Basiliense deputati facturum super articulo communionis utriusque speciei per M. Johannem de Rokyczan nomine regni Boemie in eodem concilio Basiliensi in congregationibus generalibus successive propositi et disputati.* ‚Reverendissimi reverendique patres . . . Post valde utilem et pernecessariam exhortacionem . . .‘ × ‚ad laudem omnipotentis dei et exaltacionem fidei catholice.‘

Finis est posicionis et responsionis magistri Johannis de Ragusio s. theologie professoris fratrum Predicatorum, facte in s. generali Basiliensi concilio ad dicta magistri Johannis de Rokyczano Bohemi in articulo communionis sub utraque specie a. d. M CCCC XXXIII°.

Odpověď Jana z Dubrovníka Janovi Rokycanovi proti přijímání pod obojí, přednesená na koncilu Basilejském mezi 31. lednem—11. únorem 1433. Ot. Mansi XXX, 699—868; srov. rkp Ottob. lat. čís. 348, dok. I.

II. F. 71a—75b: *Sermo per magistrum Jeronimum de Praga alias Mnissek in ecclesia Basiliensi cathedrali coram concilio in octava Pasche factus a. d. 1433.* ‚Hec est victoria, que vincit mundum . . .‘ × concedere dignetur Jesus Christus in secula seculorum eternaliter benedictus, amen.‘

Kázání mnicha Jeronyma z Prahy o reformě kleru a vyplenění kacírství, přednesené v Basileji 19. dubna 1433. Totéž v rkpe Vat. lat. čís. 4191, f. 41b až 47a. Rukopisy krakovské u J. Bidla Č Č M 1895, str. 451 (srov. l. c. 262 poz. 96).

III. F. 75b—121b: [*Responsio Egidii Carlerii Nicolao de Pelhřimov super punitione peccatorum publicorum*]. ‚Audistis reverendissimi patres . . . profundam, precelsam et veram posicionem de communione divinissime eucharistie . . . Iam precor patienter aures comodate facite . . .‘ × ‚in secula seculorum, amen.‘

Řeč Charlierovu, přednesenou v Basileji mezi 13. až 17. únorem 1433 ot. Mansi XXX, 868—972, Hardouin VIII, 1759—1824. Srov. rkp Palat. lat. čís. 599, dok. IV.

IV. F. 121b—181a: [*Responsio Heinrici Kalteisen Ulrico de Znoima super libera predicatione verbi dei.*] ‚Patres et domini reverendissimi . . . In medio tam magnatorum tantique auditorii divinissimi locuturus . . .‘ × ‚pro collacione fortitudinis et virtutis.‘

Řeč Kalteisenova, přednesená v Basileji mezi 18. až 21. únorem 1433; ot. Mansi XXIX, 971—1104. Srov. rkp Palat. lat. čís. 599, dok. VII.

V. F. 181b—203a: *Responsiones contra quartum articulum Bohemorum per venerabilem magistrum Johannem de Palmar auditorem etc. nomine Basiliensis concilii facte 1433.* ‚Deus in adiutorium meum intende. Domine ad adiuvandam me festina. . .‘ × ‚ad vitam gracie in presenti et glorie in futuro, amen.‘

Odpověď Jana Palomara Petrovi Paynovi proti článku o chudobě kněžstva, přednesená v Basileji 23.—28. února 1433. Ot. Mansi XXIX, 1105—53; srov. rkp Vat. lat. čís. 4943, dok. I a Palat. lat. čís. 599, dok. VIII.

VI. F. 203a—209b: *Responsiones eiusdem Johannis [de Palomar] contra replications factas per Bohemos seu magistrum Petrum Anglicum proponentem.* ‚In nomine sancte et individue trinitatis . . . Hiis, que pro divini imploracione auxilii . . .‘ × ‚deo omnipotenti gracias.

Finis istius responsionis super replicatione Bohemorum completus est M^o CCCC^o XXXIII° feria quinta ante festum gloriosissimi episcopi et martyris s. Stanislai, Cracoviensis episcopi (7. května), Basilee tempore concilii.

Závěr předchozí (dok. V.) řeči Palomarovy; ot. Mansi XXIX, 1153—68, Hardouin VIII, 1939—50. Srov. rkp Vat. lat. čís. 4943, dok. II.

VII. F. 209b—236a: *Hec sunt collecta et excerpta ex Summa Benedicti abbatis Massilie super capitulo: Firmiter credimus de summa trinitate et fide catholica, additis paucis aliis contra diversos errores impugnantium fidem catholicam ecclesie s. Romane,*

qui clavibus, ministris et sacramentis ecclesie multipliciter, prout subscribitur, contradicunt et qualiter illis obvianum sit auctoritatibus, racionibus et exemplis.

In primo capitulo continetur, quod una est sola ecclesia Romana, extra quam nemo salvatur in alia quacunque fide quam illius ecclesie, in qua sola perfecta veritas . . .

Explicit tractatulus excerptus ex libro fidei edito super capitulo: ‚Firmiter credite de summa trinitate et fide catholica‘ contra errores impugnantium fidem rectam.

VIII. F. 236a—241b: [*Stephanus de Pálč*], *Responsiones ad obiecciones et picturas Johannis Huss, per quas nititur reprehendere ecclesiam propter temporalia bona.* ‚Ex tractatuli prescripti materia tanquam ex quodam fundamento posito faciliter solvi possunt obiecciones et argumenta Viclefistarum et Hussitarum . . .‘ × ‚dei et domini nostri Jesu Christi, amen.‘

Traktát Štěpána z Pálče, na nějž podle rukopisu Vratislavského I Q 87 upozornil L. Klicman V Č A 1893 str. 74 a podle rukopisu farní knihovny u sv. Jakuba v Brně čís. 115 J. Sedlák v Hlídce 1914 str. 206. Přepisu prof. V. Novotného z rukopisu Ottob. užil K. Chytil, Antikrist v naukách a umění středověku etc. str. 151 d. (poz. 180), jenž Pálčův traktát vydal z rukopisu kapitulního O L, f. 133a—137b (l. c. str. 237—47).

IX. F. 260a—271b: *Collacio facta per rev. patrem d. Julianum cardinalem s. Angeli legatum etc. circa receptionem Bohemorum in generali congregacione apud fratres Predicatores feria sexta post octavas Epiphanie facta et pronunciata.* ‚Locuturus pro publica populi christiani utilitate . . .‘ × ‚in secula seculorum, amen.‘

Řeč předsedy Basilejského koncilu kardinála legáta Juliána Cesariniho, přednesená 10. ledna 1433 při vstupu českého poselstva na koncil (srov. Haller C B II, 310). Čte se v přečetných rukopisech; ot. Mansi XXIX, 491—512, 679—700, Hardouin VIII, 1540—58, M C II, 299—316.

Kodex pergamenový stol. XV., rozměru 20×14 cm, ff. 142, 1 list papírový s humanistickým nápisem: Ex codicibus Joannis Angeli, ducis ab Altaemps. — Acta aliquot concilii Basiliensis, 2 listy nové předsádky. Vazba rukopisu jednoduchá, pergamenová, z doby papeže Pia IX., jehož znak na hřbetu.

I. F. 1a—3a: *Littera missa Bohemis per nuncios sinodi Basiliensis.* ‚Universis viris ecclesiasticis... Et si cupite rei queque expectatio...‘ × ‚tocius demandetis‘.

Datum Norimberge, sub impressione sigilli mei fratris Johannis prioris memorati, quo et ego fr. Joh. de Mulenbrun in testimonium premissorum secum utor ad presens, die quinta ianuarii, anno a nat. domini M CCCC XXXII.

List vyslanců koncilu Basilejského Jana Nidera a Jana z Mulbrunu do Čech, daný v Norimberce 5. ledna 1432. Ot. posléze v M C I, 142—4 (čís. 73).

II. F. 3a—4a: *Littera Pragensium ambasiatoribus concilii Basiliensis.* ‚Oblate pacis desideria amplectuntur (sic)...‘ × ‚partibus utrisque deferri‘.

Datum Prage, quarta feria ante festum purificationis b. Marie virginis gloriose.

List Staroměstských z 30. ledna 1432 vyslancům Basilejského koncilu Janovi Niderovi a Janovi z Mulbrunu, ot. posléze v M C I, 179—80 (čís. 86).

III. F. 4a—4: *Alia littera supradictorum fratrum.* ‚Amplio-rem spectabiles viri reintegrando inter nos pacis...‘ × ‚plangamus delapsum‘.

Datum Nuremberge, XII die februarii anno etc. XXXII°.

List jmenovaných (srov. dok. I a II) vyslanců Basilejského koncilu, daný v Norimberce 12. února 1432 Staroměstským. Ot. posléze v M C I, 180—1 (čís. 87).

IV. F. 5a—5b: *Litera consulatus Pragensis ad consulatum Egrensem.* ‚Honorabilibus... Servicium nostrum iuxta presentis cursum qualitate...‘ × ‚dirigere velitis Nurembergam‘.

Datum Prage, feria quarta post festum s. Mathei apostoli 1432.

Postscriptum: ‚Eciam desideramus...‘ × ‚fuerit oportu-num‘.

List Pražanů z 27. února 1432 Chebským, ot. posléze v M C I, 191—2 (čís. 93).

V. F. 5b—6b: [*Litterae Pragensium nec non magnatum, baronum regni Bohemiae ac marchionatus Moraviae ad legatos concilii Basiliensis.*] ‚Affectande pacis commoda...‘ × ‚multum gratos pariter et gavisos‘.

Datum feria quarta post festum s. Mathei apostoli a. d. 1342.

List Pražanů a šlechty české a moravské z 27. února 1432 vyslancům Basilejského koncilu. Ot. posléze v M C I, 190—1 (čís. 92).

VI. F. 7a—12a: *Advisamenta prelatorum regni Francie.* ‚Advisamenta prolocuta per dominos prelatos... Inprimis, quod attentis heresibus Bohemorum...‘ × ‚ex accessu ad concilium generale‘.

Dobré zdání francouzského kleru, shromážděného v únoru 1432 v Bourges, proti rozpuštění Basilejského koncilu (předním důvodem české kacířství). Ot. Mansi XXIX, 401—6, částečně Palacký U B II, 271—3.

VII. F. 17a—19b: *Epistola missa Bohemis cum salvo conductu.* ‚Sacrosancta... Pridie oratores nostri ex opido Egre ad nos reversi...‘ × ‚benedictus in secula, amen‘.

Datum in sessione publica eiusdem s. synodi in ecclesia maiori Basiliensi, celebrata XII kal. iunii a. d. 1432.

List Basilejského koncilu Čechům 20. června 1432, ot. posléze v M C I, 227—9 (čís. 127).

VIII. F. 105a—106a: *Proposicio, facta per dominum Joh. de Rokosano de Bohemia.* ‚Ipse dominus Jesus Nazarenus, qui est transfixus in cordibus omnium...‘ × ‚per infinita secula seculorum‘.

Řeč Rokycanova, přednesená 8. ledna 1433 v Basileji, když české poselstvo navštívilo předsedu koncilu Juliána Cesariniho. Ot. již Cochlaeus, Historia Hussit. 248—9 (chybně ji zařadiv k 10. lednu), Mansi XXX, 260—2, Martène-Durande VIII, 252—3.

IX. F. 106a—108a: *Proposicio domini legati ad Bohemos die mercurii XXVIII. ianuarii M CCCC XXXII* (sic). ‚Audivit hec sancta synodus per X dies magna cum paciencia vestrorum quatuor articulorum propositionem...‘ × ‚de ea, que in nobis est, fide.‘

Řeč Cesariniho, již 28. ledna 1433 zavíral první výklad českého poselstva o čtyřech artikulech. Ot. již Cochlaeus, *Historia Hussit.* 251—3; M C I, 271—2.

10. OTTOB. LAT. č. 718.

Kodex papírový pol. XV. stol., rozměrů 33.8×23.5 cm, ff. 188 (na počátku kodexu 7 listů nefoliováných; na posledním poznámka: ‚Ex codicibus illustrissimi et excellentissimi domini Joannis Angeli ducis ab Altaemps. Liber de fermento et asimo inter Graecos et Latinos‘), 2 listy nové předsádky. Vazba jednoduchá, pergamenová, z doby papeže Pia IX., jehož znak vyryt na hřbetu.

I. F. 67a—92b: [*Johannes de Turre cremata*], *Reprobaciones triginta octo articulorum, quos tenent heretici Usiti de Maldavis.* Prohemium. ‚Reverendissime pater. Scriptura sancta testante...‘ × ‚in edificacione fidei.‘

Sequuntur reprobaciones quedam breves 38 articulorum infra-scriptorum, qui dicuntur esse Hussitarum, qui sunt in Moldavia, facte per d. cardinalem s. Sixti. ‚Primus articulus: Non obediunt ecclesie Romane nec alicui ecclesiastice potestati...‘ × ‚que prosequi brevitatis causa supersedemus.‘ Laus deo.

Finitur compendium brevitatis causa compositum contra regni Bosne... hereticos articulos per Joannem de Turre cremata sacrosancte Romane ecclesie cardinalem...

Srov. výše rkp Vat. lat. čís. 976, dok. I.

II. F. 92b—101b: [*Johannes de Turre cremata*], *De aqua benedicta, ubi eciam de speciebus sacramentalibus altaris, si in eis sit aliqua virtus, problemma.* ‚Iniunxit mihi nuper reverendissima paternitas vestra, pater reverendissime, problemma reverendissimo domino Joanni de Ragusio, primo Bohemorum articulo respondentem, per magistrum Petrum Anglicum propositum...‘ × ‚quandoque aliud contingere.‘ Laus deo.

Hec sunt reverendissime pater et domine, que ego vester humilis capellanus magister Johannes de Torre cremata pro proposito mihi probleumate collegi, que... correccionis vestre prudentissime dominacionis humiliter offero terminanda et emendanda Basilee.

Srov. výše rkp Vat. lat. čís. 976, dok. II.

III. F. 133b—165a: [*Johannes de Turre cremata*], *De sacramento eucharistie incipit tractatus, ubi contra Bohemos sufficien-*

cia communionis sub una specie tantum (sic). ,Quarundarum religiosarum personarum sacri ordinis crebris et devotis precibus me pulsancium, ut ea, que de primo articulo Bohemorum, qui materiam divinissime eukaristie considerat... Locuturus de divinissimo eucharistie sacramento...’ × ,et tandem introduccio felicitatis eterne, amen.’

Srov. výše rkp Vat. lat. čís. 976, dok. III.

11. PALAT. LAT. č. 599.

Kodex papírový stol. XV., rozměrů 29×21 cm, ff. 300 (textu 295), 2 listy předsádky. Vazba rkpu z novější doby, jednoduchá, pergamenová s nápísem: *Articuli Bohemorum in concilio Basiliensi condemnati.* Srov. Palacký, *Ital. Reise* str. 60 a H. Stevenson *iun.* — J. B. de Rossi, *Codices Palatini latini Bibliothecae Vaticanae*, sv. I (1886), str. 203 čís. 599.

I. F. 1a—18b: *Posicio magistri Johannis de Rogazana ambasiatoris regni Bohemie in concilio Basiliensi publicata.* ,Communio divine eukaristie sub specie utraque panis et vini utilis multum et saluti expediens...’ × ,Ex quo sequitur minorem esse veram.’

Explicit posicio primi articuli Bohemorum in concilio Basiliensi, per organum magistri Johannis de Rockizana publicata in refectorio Predicatorum in audiencia publica anno 1433.

Tato redakce Rokycanovy basilejské obrany kalicha ot. Martène-Durandem VIII, 262—305.

II. *Responsio ad primum articulum Bohemorum seu Hussitarum, videl. de communionem divinissime eukaristie laycali populo sub utraque specie panis videl. et vini ministrande, per magistrum Johannem de Ragusio s. theologie professorem facta in concilio generali Basiliensi Johanne de Rogantzan arcium literarum magistro opponente etc.* ,Reverendissimi reverendique... Post valde utilem et pernecessariam exhortacionem reverendi in Christo patris...’ × ,ad laudem omnipotentis dei et exaltacionem fidei catholice.’

Finis est posicionis et responsionis magistri Johannis de Ragusio s. theologie professoris ordinis fratrum Predicatorum, facte in concilio generali Basiliensi ad dicta magistri Johannis de Rockizana Bohemi in articulo communionis sub utraque specie a. d. 1433 etc.

Odpověď Jana z Dubrovníka Janovi Rokycanovi proti přijímání pod obojí, přednesená na koncilu Basilejském mezi 31. lednem až 11. únorem 1433; ot. Mansi XXX, 699—868.

III. F. 107a—123a: *Secundus articulus Bohemorum propositus in concilio Basiliensi per magistrum Nicolaum unum ex ora-*

toribus regni Bohemorum et baccalarius in artibus tantum (sic).
,Peccata mortalia publica et quantum racionabiliter fieri potest
privata...‘ × ,et tantum sit dictum pro presenti etc.‘

Explicit posicio secundi articuli Bohemorum habita in pre-
sencia s. Basiliensis concilii per dominum Nycolaum de secta
Thaboritarum.

Mikuláše z Pelhřimova obrana husitského článku o trestání veřejných
hříchů, přednesená v Basileji 20. a 21. ledna 1433. Srov. C B II, 319—21, C B
V, 38, M C I, 294.

IV. F. 123b—171a: *Collacio preambula racioni pro veritate
super punitione peccatorum mortalium publicorum etc.* ,Audistis
reverendissimi patres... profundam, precelsam et veram posi-
cionem de communionem divinissime eucharistie... Iam precor
patienter aures comodate facite...‘ × ,in secula seculorum,
amen.‘

Explicit responsio ad secundum articulum Bohemorum, in
concilio Basiliensi per venerabilem nostrum magistrum Egidium
Carrerii decanum Cameracensis ecclesie facta.

Odpověď Jiljího Charliera Mikulášovi z Pelhřimova na předešlou obranu
(dok. III) článku o trestání veřejných hříchů, přednesená na koncilu Basilej-
ském mezi 13. až 17. únorem 1433; ot. Mansi XXX, 868—972, Hardouin VIII,
1759—1824 atd.

V. F. 171b—201a: *Prefacio in responsionem ad replicas do-
mini Nicolai unius ex oratoribus Bohemorum etc.* ,Cum excrescit
ignis in inensum, patres reverendissimi et viri spectabiles, hu-
mana solet industria aquam illi supereffundere. Unde cum nu-
per...‘ × benedictus deus in secula, amen.‘

*Responsio magistri Egidii Carrerii decani Cameracensis, data
coram patribus concilii in congregacione generali assistente lay-
corum notabilium copia ad replicas domini Nicolai memorati etc.*
,Dum replicas contra posicionem de punitione peccatorum publi-
corum pro veritate factas intueor...‘ × ,qui est benedictus in
secula, amen.‘

Expliciunt replice secundi articuli Bohemorum per venera-
bilem magistrum Egidium Carrerii decanum Cammeracensem

contra replicas domini Nycolai Bohemi prefati articuli secundi,
qui est de punitione peccatorum mortalium publicorum.

Řeplika (s úvodním proslovem) Jiljího Charliera proti Mikulášovi z Pel-
hřimova, přednesená na koncilu Basilejském mezi 4.—6. dubnem 1433; ot.
Martène-Durand VIII, 415—8 (předmluva), 419—93 (text), Mansi XXX,
388—91, 391—456.

VI. F. 201b—215a: *Posicio articuli tercii Bohemorum de pre-
dicacione verbi dei in concilio Basiliensi determinata etc.* ,In
nomine domini amen. Locuturus in hoc venerandō concilio coram
reverendissimis in Christo patribus...‘ × ,prout dominus ex alto
contulit, est deductus etc.‘

Explicit articulus tercius disputatus per magistrum Ulricum,
unum ex oratoribus regni Bohemie, sc. de libera predicacione
verbi dei a. d. 1433.

Obrana článku o svobodě kázání slova božího, přednesená Oldřichem ze
Znojma na koncilu Basilejském 23. a 24. ledna 1433; ot. Martène-Durand
VIII, 305—40, Mansi XXX, 306—37.

VII. F. 215b—274b: *Responsio catholica ad terciū articu-
lum Bohemorum per magistrum N. Kaltysen ordinis Predicato-
rum facta in concilio Basiliensi.* ,Patres et domini, rev. doctores,
prudentissimi incliti Bohemie regni oratores... In medio tam
magnatorum tantique auditorii divinissimi locuturus...‘ × ,me
subieci alme matris mee universitatis Coloniensis determinacioni
et decisioni etc.‘

Explicit articulus tercius de predicacione verbi dei, disputa-
tus per venerabilem et eximium s. pagine doctorem d. Nycolaum
Kaltysen ordinis Predicatorum in concilio Basiliensi in audientia
publica refectorii Predicatorum a. d. 1433 [f. 247b].

Sequitur introitus ad replicam. ,Reverendissimi patres... Et
si iuxta canonis veritatem...‘ × ,et custodiunt illud. Prescripta
autem singula huic sacrosancte generali synodo Basiliensi offero
corrigeno, cuius iudicio me subicio per omnia.‘

Terminata fuit hec replica in presencia s. concilii et Bohe-
morum recitata 1433 in ebdomada penosa celerrime et obrupte
collecta propter nimiam festinanciam Bohemorum ad receden-

dum; ideo propiciam requirit lectorem. Et sic est finis huius articuli.

Odpověď Jindřicha (nikoli Mikuláše) Kalteisena Oldřichovi ze Znojma proti článku o svobodě kázání slova božího, přednesená na koncilu Basilejském mezi 18.—21. únorem 1433. Rozdělení repliky ve dvě části odpovídá původnímu rozvrhu Kalteisenovy řeči (srov. Mansi XXIX, 1045—6); ot. Mansi XXIX, 971—1104.

VIII. F. 274b—294a: *Responsio articuli Bohemorum quarti, videlicet de temporalitate cleri per magistrum Johannem Palomar coram concilio Basiliensi data etc.* ‚Deus in adiutorium meum intende . . .‘ × ‚et glorie in futuro, amen.‘

Explicit responsio ad quartum articulum Bohemorum per eximium decretorum doctorem magistrum Johannem Polomar, palacii apostolici auditorem.

Odpověď Jana Palomara Petrovi Paynovi proti článku o chudobě kněžstva, přednesená na koncilu Basilejském mezi 23.—28. únorem 1433; rozsahem shoduje se s textem rkpu univ. knih. pražské IX D 10, f. 80a—101a (závěrečná část, jež se čte na př. v otisku Mansiho XXIX, 1153—1168 chybí); ot. Mansi XXIX, 1105—53, Hardouin VIII, 1909—39.

[ARTICULI HUSSITARUM].

(Rkp Ottob. lat. čís. 348, f. 184ab, 197a).

Pateat omnibus fidem veram sectantibus, quod hos articulos sequentes novi heretici Hussite tenent contra statuta et ordinem sancte matris ecclesie et contra Romanam ecclesiam:

[1] Primo enim missas non legunt debito modo; omnes enim ceremonias et oraciones, epistolas et ewangelia obmittunt solum Pater noster dicentes, verba consecracionis et totum canonem confundunt dicentes adinventiones hominum.

[2] Item officiant absque vestibus sacris, videlicet ornamentis, pallis, stolis etc.

[3] Item officiant in campis, silvis, horreis, stabulis et cellariis dicentes ecclesias speluncas latronum esse.

[4] Item ecclesias comuniter et monasteria rumpunt et destruunt.

[5] Item ad altaria, ubi venire possunt, violenter reliquias excipientes, in terram vel in ignem proiciunt et loco reliquiarum stercora hominum imponunt.

[6] Item baptisteria principaliter proiciunt extra ecclesiam negantes consecracionem aque et sacri liquoris dicentes, quia dominus omnia consecravit in sua creacione.

[7] Item papam dicunt esse nullius auctoritatis, similiter archiepiscopum et episcopum; eiusdem esse auctoritatis simplices sacerdotes sicut papam vel episcopum.

[8] Item omnes consecraciones confundunt, videl. esibilia in die pasche, cinerum, candelarum, palmarum etc.

[9] Item confessionem dicunt nichil esse, sed adinventiones hominum et sacerdotum et propter lucrum eorum, sed inducunt homines simplices, ut si quis confiteri debet, ut palam confiteatur coram omnibus in ecclesia vel in predicacione, ubi maior convenit populus.

[10] Item comunicant vulgum sub utraque specie, dum optat, mane, serotino tempore vel meridie.

[11] Item dicunt, quod comunio sub specie panis tantum non sit vera, sed deceptio, sacrilegium et divisio sacramenti.

[12] Item dicunt, quod aspersio aque benedictae diebus dominicis est deceptio dyabolica.

[13] Item baptismum eorum sic ordinant: liquefacientes corpus dominicum in palmo imponunt in os infantis vel statim comunicant eum sub utraque specie, videlicet panis et vini, et hoc ponunt pro baptismo.

[14] Item ieiunium quadragesime, quatuor temporum, ferias sextas, vigi-
lias sanctorum penitus negant, sed carnibus et caseatis utuntur (f. 184a).

[15] Item introduccionem mulierum post partum pro nichilo dicunt, sed
eas statim tercia die ad ecclesiam ducunt.

[16] Item statuerunt, ut omnes sint similes, sit rex sit baro aut dominus
nobilis vel sacerdos, ut nemo alcior alio, sed omnes vivant comuniter, ut bona
mobilia vel immobilia sint comunia, videlicet silve, prata, agri etc.

[17] Item de corpore dominico, quod tedet loqui et aures pruit, affir-
mant: et post prolacionem verborum aliud non remanet nisi substancia panis
et panis benedictus.

[18] Item affirmant, quod aliquis sacerdos simplex alium potest ordinare
ad sacros ordines tanquam episcopus.

[19] Item dicunt comuniter, quod excommunicacio nichil sit, nisi quem
deus excommunicaverit et qui est in peccato mortali.

[20] Item affirmant, quod nullus sacerdos, existens in peccato mortali,
potest consecrare corpus domini.

[21] Item dicunt beatam virginem, que est spes, salus nostrum omnium
et alios sanctos nullius esse meriti, sed tanquam alios homines simplices et
nullius esse auctoritatis coram deo.

[22] Item manifesta suffragia sanctorum negant.

[23] Item statuta festa a sancta matre ecclesia nunquam sollempnizant
preter diem dominicum.

[24] Item purgatorium penitus dicunt non esse, sed asserunt in sermo-
nibus et dicunt, quod homo, dum finem vite sue concludit aut statim salva-
tur aut statim condempnatur.

[25] Item ymages aut picturas frangunt et comburunt, deportant aut
ydola appellant.

[26] Item omnes sacerdotes, quos apprehendunt fidei orthodoxos, com-
burunt, apocopant aut quatuor digitos sacro liquore unctos abscidunt et alios
exoculant vel aures aut nasum abscidunt et virgis cedunt et alios truncis et
carceribus mancipant.

[27] Item coronas clericales penitus abiciunt et barbas nutriunt.

[28] Item omnes religiosos appellant demones incarnatos, videlicet mo-
nachos... et moniales.

[29] Item decimas omnino negant et prohibent solvere.

[30] Item offertoria appellant ymmolaciones ydolorum et cultum eorum.

[31] Item extremam unccionem dicunt esse falsam et nichil valituram.

[32] Item commemoracionem pro defunctis, videlicet missam pro de-
functis et vigiliis et tricesimias omnino negant (f. 184b).

[33] Item dicunt, quod simplex homo, sutor vel sartor habet talem potes-
tatem missam officiare sicut sacerdos.

[34] Item luxuriam dicunt esse tantum mundiciam corporis.

[35] Item dicunt, quod simplex potest alio simplici homini vel layco
confiteri sicut sacerdoti.

[36] Item cantum ecclesie, videlicet matutinas missas, vespervas etc. ap-
pellant clamorem ydolatrurum.

[37] Item doctrinam sanctorum doctorum, videlicet Ambrosii, Gregorii,
Augustini, Jeronimi etc. omnino reprobant, solum ewangelium recipiunt,
quod male exponunt.

[38] Item serenissimum imperatorem regem Ungarie, Bohemie, Dalma-
cie, Croacie dicunt esse scismaticum hereticum et contrarium legi divine
(f. 197a).

REJSTŘÍK

Albrecht Rakouský 27.

Artikule české 16, 17, 19, 20, 23, 24, 25, 34; obrana (1420) 24-5, 33-4.

Basilej 16, 17, 26, 29, 47; dominikáni 17.

Basilejský koncil 16, 17, 18, 26, 27, 29, 36, 37, 39; listy do Čech 47, 58-9; první hádání s husity 49-50, 51-2, 55-7, 59-60, 63-6; jednání o kompaktáta 27, 37-8, 39-40, 42-4; dekret o sv. oltářní 27, 32, 38, 52-3; projevy proti kalichu 39, 41-2.

Benedikt, opat marseilleský 56-7.

Berruerii Martin, děkan tourský 37-8.

bludy 18; husitské 17, 34, 52; moldavských husitů 13-5, 61.

Borghese Scipione, kardinál-bibliotekář 20, 49.

Bosna 13, 61.

Branda kardinál (Placentinus) 20.

Brno 20, 27, 44, 45.

Cesar Gajus Julius 18.

Cesarini Julián, předseda Basilejského koncilu 16, 59; řeč ‚Locuturus‘ (10. I. 1433) 57; řeč ‚Auditiv‘ (28. I. 1433) 60.

z **D**inkelspühlu Mikuláš; traktát proti kalichu 23.

z **Dubrovníka** Jan 16, 17, 27, 61; odpověď Rokycanovi (II. 1433) 51, 55, 63; replika (IV. 1433) 51-2.

Ebendorfer Tomáš; ‚Advisamenta‘ 28-9.

de **Ebraco** Bartoloměj 20.

Eugen IV., papež 16, 27.

Filibert, legát Basilejského koncilu 26, 37, 47.

Francie; ‚Advisamenta‘ kleru 59.

Fridrich Braniborský 31.

Fridrich Rakouský 18.

Gerson Jan; dobré zdání o kalichu 22.

Habsburkové 18.

Hnězdno, synoda 36.

Hradec Jindřichův 18.

Hus Jan 13, 21, 32, 41, 45, 47, 48, 57; čl. z trakt. De ecclesia 23; kostnické čl. 47-8.

husité 17, 20, 22, 23, 24, 25, 29, 37, 47, 52; poselstvo do Polska (1420/21) 24-5; články 52, 67-9; moldavští 13-5, 61; v. kompaktáta, Basilejský koncil.

Charlier Jiljí (Carlerii Eg.) 49; odpověď Mik. z Pelhřimova (II. 1433) 50, 55-6, 64; replika (IV. 1433) 64-5.

z **Chrudimě** Martin 38.

Jakub Mistr, dominikán 20.

z **Jesenic** Jan 22.

Kališ 23, 35.

Kalteisen Jindřich 29; odpověď Oldřichovi ze Znojma (II. 1433) 56, 65-6.

Karel IV. 18.

Karvajal Jan, kardinál 29; odpověď Čechům (10. V. 1448) 42; čl. husitského kleru (1448) 38.

z **Kokorzyna** Ondřej; trak. proti kalichu 52.

kompaktáta 26-8, 36, 37-8, 39-40, 42-3.

Kostnický koncil 21, 22, 42; dekret proti kalichu 32, 47, 53; dekret o klejtech 31—2; akta proti Wyclifovi a Husovi 47-8.

Krakov 34; universita 24, 52.

kronika římských císařů 18.

Lambruschini Alois, kardinál-bibliotekář 20, 26.

Martin V., papež 21.

Matěj Mistr 18.

Maurosini Jan; dobré zdání o kalichu 21.

Mikuláš, arcib. hnězdenský 23, 34, 35.

Mikuláš V., papež 33, 42.

moldavské knížectví 13, 15, 61.

Německo 29.

Noet Egbert 13.

Norimberk 29.

z **Pálče** Štěpán 24; protihusitská Trilogie 23, 25, 34; De auctoritate eccl. Rom. 23; De clavibus eccl. 23; De portibus inferi 25; 34, 35, 36; Replica contra 4 art. 25, 34-5, 36; Sermo ad cl. 35-6; De picturis 57.

Palomar Jan 17, 37; odpověď Paynovi (II. 1433) 49, 56, 66; odpověď Rokycanovi 39; řeči v Praze 36, 37; Dialogus de comp. 41; De compactatis (1438) 26-7.

Pavel V., papež 20, 49.

Payně Petr (Anglicus, Engliš) 16, 24, 39, 49, 56, 61, 66; cedula de temporalitate 49.

z **Pelhřimova** Mikuláš 50, 55, 64, 65; bas. obrana (I. 1433) 63-4.

Pius VI., papež 13, 18.

Pius IX., papež 20, 26, 47, 51, 55, 58, 61.

z **Plzně** Prokop 17, 38.

Polsko 25, 34, 35; čes. poselství (1420/1) 24, 33-4.

Praha 18, 24, 42; universita 23, 40-1; kolej Karlova 26, 36, 43; pamětní spis o kalichu 22.

z **Prahy** Jeronym 32, 41, 48; Processus 52.

z **Prahy** Jeronym (Mníšek); kázání 55.

z **Prahy** Mařík 22 (proti kalichu), 36 (list J. Železnému).

Přech (Przko, Prezsko) 38.

z **Příbramě** Jan 17, 38.

Prokop Veliký 29, 30, 31.

de **Pulka Petr**; Tract. bonus contra 4 art. 20.

de **Ragusio** Joh. v. z Dubrovníka Jan. Rakousy 18, 40.

z **Rejnštejna** Jan Kardinál 24.

Řekové 42.

Řím 29; kronika ř. císařů 18.

Rocca Jan, prof. toulouský; proti kalichu 21.

Rokycana Jan 17, 38, 39, 51, 52, 55, 63; řeč „Ipse d. Jesus“ (8. I. 1433) 59; basilejská posice 62; replika (III. 1433) 51; žaloby na R. 53-4.

Rudolf Habsburský 18.

Rupert Mistr; Tractatus prophetarum 44-6.

ze **Soběslavě** Papoušek Jan; Declaracio comp. 18.

ze **Stříbra** Jakoubek 22; Salvator noster 20-1.

Sylvius Eneáš 18.

Táboři 24, 64; manifest (z r. 1430) 29 až 31; odpověď kat. doktorů 31.

de **Taminiis** Jan, notář 26.

Toke Jindřich 37.

Torquemada Jan (de Turre cremata); Reprobaciones 38 art. 13-5, 61; De aqua benedicta 15-6, 17, 61; De sacramento euch. 16-7, 18-9, 61-2; De paupertate Ch. 19.

Václav IV. 18.

Videň, universita 20, 23, 29, 52; proti kalichu 41-2.

Vitold, kníže litevský, 24-5, 33.

Vladislav, král polský 33.

Wyclif Jan 32, 47-8.

Zyhněv, biskup krakovský; list do Čech 32.

de **Zelada** Frant., kardinál-bibliotekář 13, 18.

Zikmund císař 18, 20, 22, 29, 41, 44.

ze **Znojma** Oldřich 56, 66; basilej. obrana (I. 1433) 65.

Železný Jan, biskup litomyšlský 36.

RÉSUMÉ

La présente liste d'ouvrages — on pourrait jusqu'à un certain point nommer antérieurement à celle-ci: *Italienische Reise* de Frant. Palacký en 1841 et *Iter Romanum* de B. Dudík en 1855, — énumère les œuvres hussites, dont les manuscrits se trouvent à la Bibliothèque du Vatican: Vat. lat. Nos 976, 2973, 4063, 4150, 4177 et 4943, Ottob. lat. Nos 348, 350, 698 et 718, Palat. lat. No 599. Les traités et documents qui y figurent ont paru en grande partie dans diverses éditions, ou se sont conservés en manuscrits dans les bibliothèques de l'Europe centrale, en particulier aux Bibliothèques de l'Université de Prague, du Chapitre de Prague, et à la Bibliothèque Nationale de Vienne. Cependant plusieurs importants documents de cette liste sont restés jusqu'ici inconnus aux recherches des historiens. La plus grande partie des documents et des traités se rapporte aux négociations que les Tchèques ont menées avec le Concile de Bâle de 1431 à 1437. Les traités de polémique relatifs aux premières grandes disputes religieuses des Tchèques avec ce Concile (de janvier à avril 1433) sont contenus dans les manuscrits: Vat. 4943, Ottob. 348 et 350, Palat. 599. Le manuscrit Vat. 976 et Ottob. 718 contient deux traités du dominicain espagnol Jean Torquemada inspirés par ces négociations, savoir: le traité *De aqua benedicta* écrit après le 9 février 1433, et le traité *De sacramento eucharistiae*, écrit en décembre 1437 et destiné à l'instruction des dominicains de Bâle; à ces traités se joint *Refutatio 38 articulorum quos tenent heretici Hussiti de Moldavis* vers 1461. Les manuscrits Vat. 4063, 4150 et Ottob. 350 contiennent les œuvres d'Etienne de Pálec: *la Trilogie antihussite* (de 1421), le traité *De picturis* et particulièrement la Réplique contre les quatre articles, qui forme la première rédaction de son traité plus connu *De portis inferi*; le manuscrit Vat. 4150 contient en outre le fragment d'un sermon de Pálec au clergé, où il met la Pologne en garde contre les hérésies des Tchèques. Le plus grand nombre des documents se trouve dans le manuscrit Vat. 4150: ils se rapportent en grande partie aux négociations dont nous avons parlé plus haut. Il faut particulièrement signaler pour son importance la réponse de Jean Palomar, qui était alors déjà ambassadeur du pape Eugène IV; elle est datée de juillet ou d'août 1438 et adressée aux Hussites, elle a trait aux conditions de l'application des compactata par l'Eglise de Rome, et la prophétie faite par Maître Rupert en 1415 ou 1416, entièrement inconnu par ailleurs, sur la fin du mouvement hussite. Le manuscrit Vat. 4063 correspond en entier par son contenu au manuscrit de la Bibliothèque Nationale de Vienne No 4131 ou au manuscrit du couvent de Klosterneuburg No 356; le *Tractatus bonus contra quatuor articulos Hussitarum*, qui en forme l'introduction, est dû en grande partie à Maître Pierre de Pulca de l'Université de Vienne et a été écrit à la fin de 1423 ou en janvier 1424. Les accusations catholiques contre Jean Rokycana, dont la copie, datée de 1461, fait partie du manuscrit Ottob. No 348, constituent l'un des documents les plus importants de cette liste.